

МВС УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТ ПРАВА ТА БЕЗПЕКИ
КАФЕДРА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Практикум
з конституційного права
(ситуаційні задачі та тестові завдання)

Одеса - 2025

Рекомендовано до друку рішенням науково-методичної ради Одеського державного університету внутрішніх справ

Протокол № 6 від 19 червня 2025 року

**Дришлюк Володимир Ігорович, Юрченко Микола Миколайович,
Ніцевич Аліна Сергіївна**

Практикум з конституційного права (ситуаційні задачі та тестові завдання). Одеса: ОДУВС, 2025. 98 с.

Практикум підготовлений відповідно до навчальної програми з курсу «Конституційне право» для вищих юридичних навчальних закладів України.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
Тема 1. Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна.....	5
Тема 2. Конституція як Основний Закон суспільства і держави.....	9
Тема 3. Засади конституційного ладу сучасної держави.....	15
Тема 4. Конституційно-правове закріплення державних символів України.....	20
Тема 5. Конституційні засади громадянського суспільства.....	22
Тема 6. Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах.....	25
Тема 7. Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.....	31
Тема 8. Гендерна рівність як основа демократичного суспільства.....	33
Тема 9. Конституційно-правовий статус медіа в Україні.....	38
Тема 10. Форми безпосередньої демократії.....	41
Тема 11. Форма сучасних держав.....	47
Тема 12. Система органів державної влади у сучасних країнах.....	50
Тема 13. Глава держави у сучасних країнах.....	53
Тема 14. Парламент у сучасних державах.....	58
Тема 15. Уряд у сучасних державах.....	64
Тема 16. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні.....	67
Тема 17. Судова влада у сучасних державах.....	71
Тема № 18. Конституційний контроль у практиці сучасних держав.....	76
Тема № 19. Правоохоронні органи сучасних держав.....	80
Тема № 20. Роль Національної поліції у забезпеченні конституційних прав і свобод громадян України.....	86
Тема № 21. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах.....	89
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	94

ПЕРЕДМОВА

Практикум з конституційного права (ситуаційні задачі та тестові завдання) підготовлено відповідно до тематичного плану та навчальної програми з курсу «Конституційне право», які відповідають встановленим освітнім вимогам, що необхідні при підготовці фахівців за спеціальністю «Право» та «Правоохоронна діяльність».

Практичні завдання з курсу «Конституційне право» мають на меті поглиблення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти на лекційних заняттях та під час самостійної роботи, набуття ними необхідних навичок у практичній діяльності, розв'язання конкретних юридичних справ із застосуванням чинного законодавства України та зарубіжних держав.

Виконуючи практичні завдання, здобувачі вищої освіти повинні ґрунтовно ознайомитися із рекомендованою спеціальною літературою (підручниками, науковими статтями, монографічною літературою), вивчити відповідні нормативно-правові джерела, переглянути практику їх реалізації.

Відповіді на ситуаційні задачі повинні бути розгорнутими та обґрунтованими, із посиланнями на відповідні нормативно-правові акти та інші джерела.

Тема 1. Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна

➤ *Визначте в наведених нормах з Конституції України їхні складові частини (гіпотезу, диспозицію і санкцію):*

1) «Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави» (ст. 12).

2) «Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів» (частина перша ст. 44).

3) «Громадянам, які належать до національних меншин відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних та комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства» (частина 5 ст. 53).

Розкриваючи питання, що стосується предмету галузі конституційного права, студент Коломієць О. стверджував, що конституційно-правові норми регулюють виключно політичні відносини.

Дайте оцінку відповіді студента Коломійця О. Чи можна, на вашу думку, виділити сферу однорідних суспільних відносин, які б склали предмет галузі конституційного права?

➤ *Визначте в наведених нормах із Конституції України їхні складові частини (гіпотезу, диспозицію і санкцію):*

1) Президент України не може мати іншого представницького мандата, обіймати посаду в органах державної влади або в об'єднаннях громадян, а також займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю чи входити до складу керівного органу або наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку (ст. 103).

2) Звання Президента України охороняється законом і зберігається за ним довічно, якщо тільки Президент України не був усунений з поста в порядку імпічменту (ст. 105).

3) Президент України може бути усунений з поста Верховною Радою України в порядку імпічменту у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину (ст. 111).

➤ На одному із семінарських занять виникла дискусія із приводу визначення системи джерел галузі конституційного права. Студент Лісовий А. стверджував, що джерелами конституційного права є ті нормативні акти, які

містять конституційно-правові норми. Проте студент Олійник В. не погодився з таким твердженням, вказавши на визначальне значення для галузі конституційного права природного права. Студент Барко Є. висловив свою точку зору відносно даної дискусії та вказав, що джерелами конституційного права України можуть бути і міжнародно – правові акти.

Яка ваша точка зору відносно зазначеної ситуації? Відповідь обґрунтуйте.

➤ Виконавчий комітет міської ради на своєму засіданні затвердив "Тимчасовий порядок проведення мирних зібрань на території міста" в якому, зокрема, було передбачено, що ініціатори мирних зібрань повинні сповіщати виконком про їх проведення не пізніше, ніж за 10 днів. Прокурор міської прокуратури опротестував це рішення виконкому на тій підставі, що виконком при затвердженні тимчасового порядку посилався на Указ Президії ВР СРСР "Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР" від 28.07.1988 р. Проте, відповідно до ч.2 ст.39 Конституції України обмеження в реалізації конституційного права на мирні зібрання мають встановлюватися виключно законом України, а такий закон ще не прийнято. Отже, виконком не може встановлювати нових правил, окрім тих, що передбачає сама Конституція України.

Дайте правову оцінку рішенням виконкому та прокурору міста. Чи належать акти органів колишнього СРСР та УРСР до джерел конституційного права України? Яким чином мають регулюватися конституційно-правові відносини за відсутності відповідного конституційного законодавства?

➤ *Наведіть конкретні приклади конституційно-правових відносин, суб'єктами яких можуть виступати:*

- 1) громадяни України з одного боку та органи держави - з іншого,
- 2) органи державної влади,
- 3) об'єднання громадян з одного боку, з іншого – органи державної влади,
- 4) органи державної влади та іноземні громадяни,
- 5) народні депутати України,
- 6) Президент України.

➤ *Визначте в наведених нормах з Конституції України їхні складові частини (гіпотезу, диспозицію і санкцію):*

- 1) Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України (ст. 75).
- 2) Відмова скласти присягу має наслідком втрату депутатського мандата (ст. 79).

3) Верховна Рада України для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес, утворює тимчасові слідчі комісії, якщо за це проголосувала не менш як одна третина від конституційного складу Верховної Ради України (ст. 89).

Тестові завдання

1. Інститут конституційного права – це ...

- A. цілісна система теоретичних узагальнень, що досліджує національне конституційне право кожної держави, вбачаючи в ньому фундаментальну галузь правової системи;
- B. система узгоджених норм, що регулюють однорідні і взаємопов'язані суспільні відносини;
- C. нормативні акти, що регулюють конституційно-правові відносини;
- D. система взаємовідносин між державою в цілому, її центральною владою, та складовими частинами держави;
- E. не має правильної відповіді.

2. Сукупність юридичних норм, які закріплюють певні засади економічної і політичної організації суспільства, порядок формування, організацію і компетенцію найголовніших ланок державного механізму, територіальну організацію держави, а також визначають основи взаємовідносин держави і особи – це конституційне право України як

- A. галузь права;
- B. наука;
- C. навчальна дисципліна;
- D. інститут;
- E. вірно все згадане.

3. Чим обумовлене провідне місце конституційного права в національній системі права?

- A. методом конституційно-правового регулювання;
- B. предметом конституційно-правового регулювання;
- C. суб'єктивним складом конституційно-правових відносин;
- D. правовою традицією;
- E. конкретною суспільно-політичною ситуацією в країні.

4. Джерелом конституційного права в державах з демократичним режимом не є:

- A. нормативно-правовий акт;
- B. судовий прецедент;
- C. конституційний звичай;
- D. партійна програма;
- E. конституційний закон.

5. Створене в практиці єдино подібної діяльності органів держави

правило, яке має усний характер, спирається на консенсус учасників відносин і не користується судовим захистом у разі його порушення – це

- A. прецедент;
- B. конституційний звичай;
- C. правова доктрина;
- D. хартія міста;
- E. не має правильної відповіді.

6. Термін «конституційний закон» застосовується в конституційному праві для позначення:

- A. актів, що є частиною не кодифікованої конституції;
- B. актів, якими конституція вводиться в дію;
- C. актів, прийнятих монархом конституційної монархії;
- D. актів, прийнятих конституційними асамблеями;
- E. актів, які вносять зміни та доповнення до конституції.

7. Назвіть види конституційно-правових норм:

- A. матеріальні й процесуальні; уповноважуючі, зобов'язуючі та забороняючі;
- B. позитивні й негативні, проспективні й ретроспективні;
- C. об'єктивні й суб'єктивні, первинні й вторинні;
- D. особисті, колективні, загальні;
- E. вірно все згадане.

8. Правова доктрина - це

- A. теоретичні положення, забезпечені високою інтелектуальною, моральною та політичною репутацією авторів;
- B. раніше винесені рішення судів, прийняті за обов'язковий зразок судами того ж або нижчого рівня у вирішенні аналогічних питань у майбутньому;
- C. прецедент;
- D. хартія міста;
- E. не має правильної відповіді.

9. Конституційний звичай - це

- A. теоретичні положення, забезпечені високою інтелектуальною, моральною та політичною репутацією авторів;
- B. раніше винесені рішення судів, прийняті за обов'язковий зразок судами того ж або нижчого рівня у вирішенні аналогічних питань у майбутньому;
- C. правила, принципи та прийоми вирішення різних державно-правових питань не закріплені в нормативних актах і не забезпечуються судовим захистом, але регулюють правове становище багатьох державних органів і фактично визначають їх роль у механізмі держави;
- D. хартія міста;
- E. не має правильної відповіді.

10. Органічні закони - це

- A. теоретичні положення, забезпечені високою інтелектуальною, моральною та політичною репутацією авторів;

- В. раніше винесені рішення судів, прийняті за обов'язковий зразок судами того ж або нижчого рівня у вирішенні аналогічних питань у майбутньому;
- С. прецедент;
- Д. акти, прийняті на виконання бланкетних норм Основного закону;
- Е. не має правильної відповіді.

Тема 2. Конституція як Основний Закон суспільства і держави

 З формально-юридичної точки зору європейський конституціоналізм започатковано ухваленням у 1791 р. конституцій Польщі та Франції. У наш час вважається, що конституційні інститути будь-якої країни мають відповідати її національному характерові, сукупності писаних та неписаних правил та принципів її політичної системи. Так, у сучасній Великій Британії ще й досі не відчувається потреба у писаній конституції, бо там політичне життя ґрунтується на прецедентах, давніх традиціях, доброчесності й здоровому глузді. Авторам Конституції США знадобилося для досягнення такої самої мети менше 10 сторінок, включаючи Білль про права людини.

Що Ви можете сказати про основні конституційно-правові орієнтації США та країн Європи? До якого типу конституцій слід віднести Основний Закон України? Чим характеризуються сучасні уявлення українського політикуму про конституціоналізм?

➤ *Користуючись Конституцією України, наведіть приклади конституційно-правових норм, що уповноважують, зобов'язують та забороняють.*

➤ Керуючись ст.ст. 78, 81 Конституції України, Голова Верховної Ради України звернувся із заявою до Київського міського суду про дострокове припинення повноважень народних депутатів, які суміщають свою парламентську роботу з іншою. Частина таких заяв була розглянута Київським міським судом, позови задоволено. Верховний суд України, розглянувши скарги депутатів, відмовив у їх задоволенні. Конституційний суд України дав офіційне тлумачення зазначеним нормам Конституції та деяким законодавчим актам, що стосуються сумісності (несумісності) депутатського мандата з іншими видами діяльності.

Керуючись зазначеними актами, обґрунтуйте свою думку відносно даної ситуації? Чи правомірне рішення Верховного суду України?

 У Конституційному договорі, укладеному між Верховною Радою України та Президентом України 8 червня 1995 р., передбачалося, що він діятиме до

прийняття нової Конституції України (але не більше одного року). Доопрацьований спеціальною комісією парламенту проект нової Конституції України було опубліковано 28 травня 1996 р. і передано на розгляд Верховної Ради України, яка прийняла його в першому і навіть другому читанні. Проте після цього конституційний процес зупинився, оскільки частина народних депутатів пропонувала остаточно ухвалити Конституцію лише на наступній сесії парламенту. Після видання Президентом України Л. Кучмою Указу про винесення проекту Конституції України на всеукраїнський референдум, який мав відбутися 25 вересня 1996 р., Верховна Рада України прийняла рішення працювати в режимі пленарного засідання і 28 червня 1996 р. остаточно ухвалила Конституцію України.

Чи можна за таких умов стверджувати, що Конституція України - це досконале втілення ідей сучасного конституціоналізму?

Чи можна вважати Конституцію України результатом вимушеного компромісу між різними соціальними й політичними силами? Аргументуйте свою позицію.

➤ Уряд однієї із земель ФРН звернувся до Федерального конституційного суду з питання про невідповідність права землі Основному закону.

Чи правомірне звернення з цього питання? Чи прийме до розгляду таке звернення Федеральний конституційний суд?

➤ На пропозицію викладача навести приклад конституційно - правової відповідальності студент Петренко О. відповів, що конституційно-правові норми мають одно- або двочленну структуру (диспозиція; диспозиція і гіпотеза) і, в силу цього, не можуть передбачати юридичної відповідальності.

Чи є відповідь Петренка О. вірною? Зазначте свою думку.

➤ Президент Франції подав на розгляд до парламенту законопроект, що передбачає внесення змін до однієї із статей Конституції. Обидві палати парламенту затвердили його в ідентичній редакції.

Чи є таке рішення остаточною? Чи можлива інша процедура внесення змін до Конституції Франції?

➤ *Користуючись Конституцією України, наведіть приклади норм-засад, норм-принципів, норм-дефініцій.*

За ставленням до прав людини в конкретній державі виділяють два підходи: гуманістичний – «державою для людини» та етатичний – «людина для держави».

Виходячи зі ст. 3 Конституції України, визначте, який підхід конституційно закріплений в Україні.

➤ *Визначити структурні елементи конституційно-правових норм:*

а) «Коли встановлення Республіки, цілісність її території або виконання її міжнародних зобов'язань під серйозною і безпосередньою загрозою, а нормальне функціонування органів державної влади, створених відповідно до Конституції, порушене. Президент вживає заходів, які диктуються обставинами...»;

б) «Федеральний канцлер може бути зміщений тільки шляхом обрання нового Федерального канцлера».

➤ Шістдесят депутатів Національних зборів Франції звернулися в Конституційну раду із заявою, що міжнародна угода, яка підлягає ратифікації, містить положення, що суперечать Конституції.

Чи правомірне таке звернення? Чи можлива ратифікація такої угоди без зміни її змісту?

➤ Міський голова м. Гайсин підписав розпорядження, відповідно до якого збільшив термін своїх повноважень до 7 років, тим самим вніс зміни до Конституції України.

Проаналізуйте дії міського голови із посиланням на відповідні нормативно-правові акти.

➤ Одна із земель ФРН прийняла закон з питання про фінансові монополії, який суперечить Основному закону.

Який із двох законів, відповідно до Конституції ФРН, діятиме?

➤ *Користуючись Конституцією України, наведіть приклади матеріальних та процесуальних норм.*

➤ У ФРН виник спір між урядами двох земель з питання публічно-правового характеру.

Який орган повинен розглядати цей спір: а) Президент; б) Парламент; в) Конституційний суд.

Обґрунтуйте відповідь посиланнями на відповідну статтю Основного закону держави.

Чи може бути змінена Конституція України у період дії воєнного стану? Відповідь обґрунтуйте із посиланням на відповідні нормативно-правові акти.

➤ За пропозицією 2/3 членів обох палат Конгресу США була внесена поправка до Конституції.

Які варіанти процедури набуття чинності такою поправкою існують в США? Чи встановлюється який-небудь строк для ратифікації поправок?

➤ Черкаська міська рада звернулася до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо офіційного тлумачення ч. 1, 2 ст. 141 Конституції України. Під час слухань на пленарному засіданні судді дійшли висновку, що деякі положення Закону України «Про порядок обчислення скликань представницьких органів місцевого самоврядування» не відповідають Конституції. Тому у своєму Рішенні Конституційний Суд України не лише надав тлумачення, про яке безпосередньо йшлося у конституційному поданні, а ще й визнав зазначені положення неконституційними, хоча Черкаська міська рада питання про це не ставила.

Які правові наслідки визнання акту неконституційним? Чи пов'язаний Конституційний Суд України предметом конституційного подання (звернення)? Проаналізуйте ситуацію, що склалася.

➤ Одна із земель ФРН прийняла закон із митного питання, який суперечить Основному закону держави.

Який із законів згідно з Конституцією ФРН діятиме? Розкрийте суть поняття «конкуруюча компетенція».

З метою врегулювання суперечностей між Верховною Радою України, Президентом України та Прем'єр-міністром України, що, на думку політиків, виникають через недосконалість Конституції України в частині врегулювання діяльності вищих органів влади, Голова парламенту запропонував Президентові та Прем'єр-міністру укласти між трьома владними інституціями тимчасовий договір про розподіл владних повноважень, у якому на період до внесення в установленому порядку змін до Конституції буде по-новому виписаний статус цих вищих органів влади.

Дайте правову оцінку такій пропозиції. Чи є вказані державні інституції суб'єктами конституційного права, що можуть укласти подібний договір?

➤ Національні збори і Сенат Франції прийняли поправку до Конституції. Потім було проведено спільне засідання палат парламенту, на якому за ратифікацію поправки проголосували 2/3 членів Національних зборів і 3/4 членів Сенату.

Чи набуде чинності ця поправка? Чи має право парламент ратифікувати прийнятту ним поправку? Які процедури прийняття поправок встановлені в

Конституції Франції? Чи відрізняється процедура внесення змін у Конституцію України? Відповідь обґрунтуйте.

Охарактеризуйте процедуру внесення змін до Конституції України.

Чи можуть громадяни України бути ініціаторами внесення змін до Основного Закону держави.

Тестові завдання

1. Конституція - це:

- A. це правовий акт вищої юридичної сили, своєрідна ознака державності, юридичний фундамент державного і громадського життя, головне джерело національної системи права;
- B. теоретичні положення, забезпечені високою інтелектуальною, моральною та політичною репутацією авторів;
- C. раніше винесені рішення судів, прийняті за обов'язковий зразок судами того ж або нижчого рівня у вирішенні аналогічних питань у майбутньому;
- D. акти, прийняті на виконання банкетних норм Основного закону;
- E. не має правильної відповіді.

2. Що таке «функції конституції»?

- A. це основні напрямки конституційного впливу на суспільні відносини;
- B. це основні засади, на яких базується конституція;
- C. це основні завдання, які стоять перед суспільством і закріплені в конституції;
- D. це основні принципи, що визначають конституційний лад;
- E. вірно все згадане.

3. Що розуміють під юридичними властивостями Конституції України?

- A. структуру Конституції;
- B. систему юридичних показників, які визначає Конституційний Суд у процесі конституційного судочинства;
- C. формальні й матеріальні ознаки, які відрізняють Конституцію від усіх інших правових актів;
- D. способи зміни Конституції;
- E. напрямки впливу Конституції на процес формування інших нормативно-правових актів.

4. Конституція у матеріальному значенні -

- A. є писаним актом, сукупністю актів або конституційних звичаїв, які насамперед проголошують і гарантують права і свободи людини та громадянина, а також визначають основи суспільного ладу, форму правління та територіального устрою, основи організації центральних і місцевих органів влади, їхню компетенцію та відносини, державну символіку і столицю;
- B. система юридичних показників, які визначає Конституційний Суд у процесі конституційного судочинства;

С. напрямки впливу Конституції на процес формування інших нормативно-правових актів;

Д. закон або група законів, наділених вищою юридичною силою стосовно всіх інших законів та інших актів;

Е. не має правильної відповіді.

5. Конституція у формальному значенні -

А. є писаним актом, сукупністю актів або конституційних звичаїв, які насамперед проголошують і гарантують права і свободи людини та громадянина, а також визначають основи суспільного ладу, форму правління та територіального устрою, основи організації центральних і місцевих органів влади, їхню компетенцію та відносини, державну символіку і столицю;

В. система юридичних показників, які визначає Конституційний Суд у процесі конституційного судочинства;

С. напрямки впливу Конституції на процес формування інших нормативно-правових актів;

Д. закон або група законів, наділених вищою юридичною силою стосовно всіх інших законів та інших актів;

Е. не має правильної відповіді.

6. За способом прийняття не існує конституції:

А. октроїрованої;

В. прийнятої парламентом;

С. прийнятої установчими зборами;

Д. прийнятої органами конституційної юстиції;

Е. не має правильної відповіді.

7. Найбільш демократичним і юридично вірним способом прийняття конституції є:

А. дарування конституції монархом;

В. прийняття конституції парламентом;

С. прийняття конституції установчими зборами;

Д. прийняття конституції на референдумі;

Е. представницькою установою.

8. В залежності від способу внесення змін конституції поділяють на:

А. фактичні та юридичні;

В. писані та неписані;

С. гнучкі та жорсткі;

Д. постійні та тимчасові;

Е. демократичні та тоталітарні.

9. Під конституційним контролем слід розуміти:

А. здійснення контролю за виконанням конституцій країн;

В. будь-яку форму перевірки на відповідність конституції, тобто несуперечливість їй актів і дій органів публічної влади;

С. структуру, правове становище і співвідношення вищих органів державної влади;

Д. самостійну незалежну сферу публічної влади, що являє собою сукупність повноважень із здійснення правосуддя та тлумачення норм права;

Е. оцінка відповідності законів та інших нормативних актів конституції країни незалежним від законодавчої та виконавчої влади судовими чи спеціальними органами.

10. Які ознаки притаманні засадам конституційного ладу?

А. фундаментальність, політико-правовий характер, вища юридична сила, універсальність, висока абстрактність;

В. системність, конкретність, партійність, гарантованість;

С. аргументованість, фундаментальність, конкретність;

Д. ідеологічність, аргументованість, визначеність;

Е. вірно все згадане.

Тема 3. Засади конституційного ладу сучасної держави

Охарактеризуйте визначення категорій «соціальна держава», «соціальні зобов'язання держави» та природу прав людини, які найбільше характеризують державу як соціальну.

➤ Одна з земель в ФРН своїм законодавчим органом вирішила врегулювати питання, які стосуються співробітництва Федерації та землі в галузі кримінальної поліції, змінити склад поліції та її структуру.

Чи має право в даному випадку влада суб'єкта федерації вирішити позитивно це питання?

➤ На парламентських слуханнях, присвячених сучасним проблемам українського конституціоналізму, народний депутат Логвиненко О. заявив, що Конституція України не повною мірою відповідає демократичним стандартам, оскільки на першому місці стоїть розділ «Загальні засади», норми якого нікого ні до чого не зобов'язують, а мають лише декларативний характер.

Проаналізуйте таку позицію з точки зору змісту Конституції України.

➤ На черговому засіданні сесії Верховної Ради України, присвяченої удосконаленню системи організації державної влади, народний депутат Забужко М. наголосив, що оскільки у ст. 6 Конституції України закріплено,

що державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову (а це положення відносять до основ конституційного ладу), то існування в Україні інших органів державної влади Основний Закон не передбачає. Саме тому з метою забезпечення стабільності конституційного ладу України необхідно терміново ліквідувати всі державні органи, які не належать до жодної з передбачених ст. 6 гілок державної влади, передавши їх владні повноваження легітимним органам.

Проаналізуйте таку пропозицію народного депутата. Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативно-правові акти.

➤ Міська рада м. Ізмаїл ухвалила рішення «Про болгарську мову в м. Ізмаїл», яким встановила: «Визнати болгарську мову в м. Ізмаїл регіональною мовою». Пунктом 2 цього рішення передбачено, що міська рада, її виконавчі органи у своїй роботі та в офіційних документах, повідомленнях, оголошеннях разом із українською використовують болгарську мову.

Чи належить статус державної мови до засад конституційного ладу? Як співвідносяться поняття «державна мова», «офіційна мова» і «регіональна мова»?

На думку видатного французького мислителя Ж.-Ж. Руссо, «немає і не може бути ніякого основного закону, обов'язкового для народу в цілому; для останнього не обов'язковим є навіть суспільний договір». Стаття 5 Конституції України чітко не визначає жодних меж реалізації влади народу.

Чим може бути обмежений народний суверенітет з позицій Конституції України і сучасного європейського праворозуміння?

➤ Відповідаючи на запитання, студент Івашко Р. вказав, що в Конституції України закріплені деякі поняття, які є майже синонімами, і тому при реформуванні Основного Закону необхідно поставити питання про їх вилучення. Як приклад він навів ст. 1, у якій Україна характеризується як суверенна та незалежна держава. На його думку, поняття «суверенітет» є синонімом поняття «незалежність».

Висловіть власну позицію з цього приводу. Дайте визначення поняттям «суверенітет» та «незалежність», які ознаки їм притаманні? Проаналізуйте Декларацію про державний суверенітет та Акт проголошення незалежності України: правову природу вказаних нормативних актів, історичні передумови їх прийняття та вплив на Конституцію України.

➤ На засіданні Конституційної комісії доповідач зазначав, що, враховуючи намір України щодо вступу до Європейського Союзу, слід звертати увагу на досвід країн - учасниць цього наднаціонального об'єднання. З огляду на це потрібно внести зміни до Конституції України, якими буде передбачено

«можливість передавати свої суверенні права міждержавним установам», як це закріплено у ст. 24 Основного закону Федеративної Республіки Німеччини.

Проаналізуйте вказану ситуацію. У чому полягають суверенні права держави? Якими суверенними правами володіє Україна? Чи обмежує передача суверенних прав суверенітет держави? Які межі передачі суверенних прав? Проаналізуйте конституційну практику країн Європейського Союзу з цього приводу.

Видатний німецький державознавець Е.Р. Хубер вказував, що «сенсом правової державності є захист суспільства від держави. Сенсом державності соціальної, навпаки, є захист суспільства державою. Правова держава бореться проти державного втручання, держава соціальна символізує державне втручання. При цьому правовою держава є за умови, що вона є соціальною».

Назвіть ознаки правової та соціальної держави. Як співвідносяться закріплені на конституційному рівні принципи правової та соціальної держави?

У ст. 5 Конституції України 1996 р. встановлено: носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Отже, в Основному Законі встановлюється відправне положення щодо безпосередньої і представницької форм народовладдя. У радянський період, навпаки, перевага віддавалась представницькій демократії, виходячи з постулату тотожності інтересів громадянина і держави. Водночас і сьогодні, наприклад, у ст. 3 Конституції Французької Республіки 1958 р. зазначено: «національний суверенітет належить народу, який здійснює його через своїх представників та через референдум».

Яку із зазначених форм народовладдя необхідно вважати пріоритетною у сучасному світі? Відповідь аргументуйте.

Що означає принцип плюралізму та з яких елементів він складається? Який сенс закладався у ч. 2 ст. 15 Конституції України, відповідно до якої жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова?

Відповідь обґрунтуйте.

Тестові завдання

1. Конституційний лад України – це

А. система суспільних відносин, передбачених і гарантованих Конституцією і законами, прийнятими на її основі і відповідно до неї;

- В. закон або група законів, наділених вищою юридичною силою стосовно всіх інших законів та інших актів;
- С. стійкий політико-правовий зв'язок особи і держави, який зумовлює їх взаємні права та обов'язки згідно з національним правом країни і міжнародним правом;
- Д. цілісна система теоретичних узагальнень, що досліджує національне конституційне право кожної держави, вбачаючи в ньому фундаментальну галузь правової системи;
- Е. вірно все згадане.

2. Які ознаки притаманні засадам конституційного ладу?

- А. фундаментальність, політико-правовий характер, вища юридична сила, універсальність, висока абстрактність;
- В. системність, конкретність, партійність, гарантованість;
- С. аргументованість, фундаментальність, конкретність;
- Д. ідеологічність, аргументованість, визначеність;
- Е. вірно все згадане.

3. Який розділ Конституції України визначає засади конституційного ладу держави?

- А. I;
- В. IV;
- С. V;
- Д. IX;
- Е. вірно все згадане.

4. Відповідно до ст. 1 Конституції України, Україна є:

- А. позаблокова держава;
- В. суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава;
- С. справедлива держава;
- Д. народна держава;
- Е. вірної відповіді немає.

5. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є:

- А. народ;
- В. Президент України;
- С. нація;
- Д. органи державної влади;
- Е. вірної відповіді немає.

6. За формою правління Україна:

- А. монархія;
- В. демократична держава;
- С. республіка;
- Д. унітарна держава;
- Е. вірної відповіді немає.

7. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на

- A. конституційну, судову та законодавчу;
- B. унітарну, парламентську та демократичну;
- C. законодавчу, судову та контрольно-наглядову;
- D. законодавчу, виконавчу та судову;
- E. вірної відповіді немає.

8. В Україні визнається і діє принцип

- A. верховенства права;
- B. верховенства держави;
- C. верховенства нації;
- D. верховенства людини;
- E. вірної відповіді немає.

9. Державною мовою в Україні є

- A. мова національних меншин;
- B. англійська мова;
- C. українська мова;
- D. усі відповіді вірні;
- E. вірної відповіді немає.

10. Цензура в Україні

- A. визначено у міжнародних договорах;
- B. законом не визначено;
- C. дозволена;
- D. заборонена;
- E. вірної відповіді немає.

Тема 4. Конституційно-правове закріплення державних символів України

➤ На запитання викладача, які є в Україні державні символи, студент Петренко О. відповів, Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України, червона калина, Тризуб та ін.

Чи є вірною відповідь Петренка О.? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативно-правові акти нашої держави.

➤ На черговій сесії Верховної Ради України, депутат Свирада М. запропонував змінити Державний Гімн України. Депутати підтримали його пропозицію та проголосували третиною голосів від конституційного складу Верховної Ради України.

Чи дотримана процедура голосування? Який нормативно-правовий акт регулює це питання?

➤ Школяр Гулько Р. приніс до школи Прапор України та почав його розписувати нецензурними словами у присутності своїх однокласників.

Чи нестиме відповідальність Гулько Р. за свої дії?

➤ Громадянин Сполучених Штатів Америки, який тимчасово проживає на території України, а саме в м. Київ, повісив на власний будинок американський прапор.

Чи є вищевказані дії неправомірними? Чи кваліфікуватиметься даний вчинок як наруга над державними символами України? Яка норма права регулює дане питання?

➤ Задля популяризації української економіки, в рекламі солодошів був використаний Державний Прапор України, на якому були написані слова із закликом купувати українські товари. *Чи нестиме рекламодавець відповідальність за розповсюдження такої реклами та яку? Відповідь обґрунтуйте із посиланням на відповідні нормативно-правові акти.*

Тестові завдання

1. Державними символами України є:

- A. Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України;
- B. Тризуб;
- C. Державний Прапор України та Державний Гімн;
- D. законом не визначено;
- E. вірної відповіді немає.

2. Державний Прапор України -

- A. стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг жовтого і синього кольорів;
- B. стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг жовтого і блакитного кольорів;
- C. стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг блакитного і жовтого кольорів;
- D. стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів;
- E. вірної відповіді немає.

3. Головним елементом великого Державного Герба України є

- A. Знак Княжої Держави Володимира Великого (малий Державний Герб України);
- B. Тризуб;
- C. Державний Прапор України та Державний Гімн;
- D. законом не визначено;
- E. вірної відповіді немає.

4. Державний Гімн України це

- A. Знак Княжої Держави Володимира Великого (малий Державний Герб України);

В. національний гімн на музику М. Вербицького із словами, затвердженими законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України;

С. національний гімн на музику М. Вербицького із словами, затвердженими законом, що приймається не менш як трьома четвертими від конституційного складу Верховної Ради України;

Д. законом не визначено;

Е. вірної відповіді немає.

5. Опис державних символів України та порядок їх використання встановлюються законом, що приймається

А. не менш як половиною від конституційного складу Верховної Ради України;

В. не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України;

С. не менш як трьома четвертими від конституційного складу Верховної Ради України;

Д. законом не визначено;

Е. вірної відповіді немає.

Тема 5. Конституційні засади громадянського суспільства

 За часів Томаса Джефферсона в американській конституційній традиції утвердилася ідея про те, що державній владі має бути конституційно дозволено робити лише те, що вимагатимуть від неї вільні громадяни (громадянське суспільство). У протилежному разі, як писав англійський політичний філософ Герберт Спенсер, США ризикували б отримати «один з найбільш ефективних засобів пониження стандартів національного характеру».

Прокоментуйте висловлювання Г. Спенсера. У чому, на Вашу думку, полягає основна ідея американського конституціоналізму? Як у США співвідноситься ідея конституціоналізму з ідеєю громадянських прав і свобод, громадянського суспільства в цілому? Яку роль в американській конституційній доктрині відіграє ідея верховенства права, політичної та економічної свободи?

 Верховна Рада України 19 червня 1991 р. ухвалила Концепцію нової Конституції України, у якій було визнано за доцільне таке: включити до нової Конституції України окремий розділ «Громадянське суспільство і держава»; закріпити на конституційному рівні поняття «громадянське суспільство», визначити його пріоритет у взаємодії з державою. Відповідний розділ і норми, присвячені громадянському суспільству, були у всіх конституційних

проектах, проте з останнього з них (1996) цей розділ був виключений, тож у чинній Конституції такий спеціальний розділ відсутній, а термін «громадянське суспільство» навіть не вживається. У науці періодично лунають пропозиції включити в оновлену Конституцію спеціальний розділ або іншим чином врегулювати засади взаємодії держави і громадянського суспільства.

Які підходи до розуміння громадянського суспільства Вам відомі? Які причини невключення спеціального розділу, присвяченого громадянському суспільству, до Конституції 1996 р.? Чи означає це, що Основний Закон не регулює засади взаємовідносин держави і громадянського суспільства? Чи існують у світі конституції, що мають відповідні розділи, присвячені громадянському суспільству?

 Аналізуючи норми чинної Конституції України, зазначте, які її статті присвячені громадянському суспільству та які засади його взаємодії із державою?

Яку роль в українській конституційній доктрині відіграє ідея верховенства права, політичної та економічної свободи?

 Чи може існувати громадянське суспільство у країнах із не демократичним правовим режимом?

Які ознаки існування громадянського суспільства у державі?

 Який взаємозв'язок існує між участю людей у громадському житті та рівнем розвитку країни? Чому держава, мешканці якої активні у громадському житті, розвивається краще?

Яких навичок, на вашу думку, набувають громадяни, беручи активну участь у громадських об'єднаннях?

 Яку роль у громадянському суспільстві відіграє держава?

Що є, на вашу думку, найвищою цінністю громадянського суспільства? Відповідь обґрунтуйте, опираючись на власні судження.

 Томас Пейн, американський просвітник і філософ межі XVIII–XIX ст., писав: «Чим досконаліше громадянське суспільство, тим менше воно потребує регулювання з боку держави».

Поясніть, як ви розумієте ці слова Томаса Пейна. Чи погоджуєтеся Ви з його думкою?

 Які на Вашу думку існують проблеми, що постають на шляху розвитку громадянського суспільства в державі?

Які пропозиції їх вирішення?

Тестові завдання

1. Громадянське суспільство – це...

- A. стійкий політико-правовий зв'язок особи і держави, який зумовлює їх взаємні права та обов'язки згідно з національним правом країни і міжнародним правом;
- B. цілісна система теоретичних узагальнень, що досліджує національне конституційне право кожної держави, вбачаючи в ньому фундаментальну галузь правової системи;
- C. система юридичних показників, які визначає Конституційний Суд у процесі конституційного судочинства;
- D. спільнота, яке складається з вільних, незалежних, рівноправних громадян;
- E. вірної відповіді немає.

2. Ознаки громадянського суспільства:

- A. визнання в ролі головної цінності суспільства людини, її інтересів, прав, свобод;
- B. рівноправність і захищеність усіх форм власності;
- C. ідеологічна й політична свобода, наявність демократичних інститутів і механізмів, які забезпечують кожній людині можливість впливати на формування і здійснення державної політики;
- D. надійна й ефективна система соціального захисту кожної людини;
- E. усі відповіді вірні.

3. До інститутів громадянського суспільства належать?

- A. громадські організації;
- B. професійні спілки;
- C. благодійні та релігійні організації;
- D. органи самоорганізації населення;
- E. усі відповіді вірні.

4. Функції громадянського суспільства:

- A. захист людських прав та свобод;
- B. зміцнення та розвиток демократичних держав;
- C. поширення демократичних цінностей, толерантності, поміркованості, прагнення до компромісу;
- D. організація управління на місцевому рівні;
- E. усі відповіді вірні.

5. Розвинене громадянське суспільство передбачає існування

- A. демократичної правової держави;

- В. однієї правлячої політичної партії;
- С. держави із тоталітарним режимом;
- Д. законодавством не визначено;
- Е. вірної відповіді немає.

Тема 6. Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах

➤ Громадянка України Сидоренко О., в липні 2022 року, звернулася до Сумського міського суду із скаргою на міський відділ соціального забезпечення. У скарзі вона вказала, що відділ соціального забезпечення відмовляється підвищити їй пенсію до рівня прожиткового мінімуму. Сидоренко О., посилалась на ст. 46 Конституції України, відповідно до якої, пенсія не може бути нижчою від прожиткового мінімуму. Її скарга була відхилена Сумським судом, а пізніше і Верховним Судом України. Сидоренко О. звернулася до Європейського суду по правам людини із скаргою про порушення її конституційних прав. В 2023 р., Європейський суд по правам людини, визнав порушення прав позивача та зобов'язав Україну виплатити Сидоренко О. грошову компенсацію у розмірі 1,5 тис. євро за моральну шкоду – відмову підвищити їй пенсію до рівня прожиткового мінімуму.

Керуючись Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду по правам людини» від 23 лютого 2006 р., визначте порядок виконання рішень суду.

➤ Громадянина Антонюка О. було доправлено до приймального відділення лікарні швидкої допомоги з місця дорожньо-транспортної пригоди з подвійним переломом нижньої кінцівки. Йому було відмовлено в госпіталізації через те, що під час оформлення історії хвороби та збору анамнезу пацієнт вказав, що у минулому мав туберкульозне захворювання. Умовою госпіталізації хворого було пред'явлення довідки з протитуберкульозного диспансеру про відсутність хвороби. Після пред'явлення такої довідки пацієнта змусили їхати за новою, але вже в заміський протитуберкульозний диспансер, що свідчило про небажання надавати цьому пацієнтові медичну допомогу загалом.

Дайте правову оцінку зазначеній ситуації. До яких органів потрібно звернутися Антонюку О., щоб захистити порушені права?

➤ Клаус Шульц стверджує, що діями підприємства «Мерседес» були порушені його права. Адміністрація підприємства не прийняла його на роботу і аргументувала це тим, що його віросповідання та світогляд не відповідають встановленим на підприємстві вимогам.

Оцініть дії адміністрації, опираючись на конституційне законодавство Німеччини.

➤ Громадянин Іспанії Петрушевич М. – українець за походженням, який приїхав до України за туристичною путівкою, звернувся до міського голови м. Києва Кличка В. з проханням надати йому громадянство України. Кличко В. відмовив прийняти від Петрушевича М. заяву, мотивуючи це тим, що останній не має законних джерел існування в Україні.

Чи порушено право Петрушевича М.? Які умови отримання громадянства України? Чи будуть встановлені виключення для отримання громадянства Петрушевичем М., так як він є українцем за походженням?

➤ Відповідно до законодавчих актів України, на осіб, що мають видатні заслуги перед Україною, чи на осіб, що представляють державний інтерес для країни, не поширюються певні вимоги прийняття до громадянства України.

Проаналізуйте законодавчі акти України та визначте, які вимоги не поширюються на зазначених осіб? Відповідь обґрунтуйте.

➤ Особа без громадянства Листенко О., знаходячись на території України 5 років, порушила клопотання про набуття громадянства України. Разом з нею проживає її дитина 14 років, також особа без громадянства.

Як вирішити зазначену справу? До компетенції якого органу належить вирішення даного питання? До якого органу Листенко О. повинна була подати заяву про набуття громадянства України? Як вирішується питання про громадянство дитини?

➤ Громадянка Заїру Налу з двома дітьми, віком 8 та 15 років, приїхала в м. Київ за туристичною путівкою, де вона познайомилася з громадянином України Сивуном О. і вийшла за нього заміж. Сивун О. усиновив дітей Налу.

Чи набула Налу громадянства України, внаслідок укладання шлюбу з Сивуном О.? Чи набудуть громадянства України діти Налу? Чи існує спрощений порядок отримання громадянства України?

➤ Слідчий Сумської районної прокуратури Процишин В. без санкції прокурора здійснив обшук в квартирі громадянина Норвегії - Пітерсона, який постійно проживає у м. Суми. Свої дії слідчий вважає правомірними, так як Пітерсон є іноземцем, і тому на нього не поширюються українські закони щодо недоторканності житла.

Дайте правову оцінку діям слідчого. Чи порушені права Пітерсона?

➤ Громадянин Зайченко С. був затриманий працівниками поліції під час мирної акції протесту проти хаотичної забудови м. Києва, 23 червня 2004 р. року. 27 червня 2004 р., без пояснення причини затримання його відпустили.

Того ж дня громадянин Зайченко С. направив до Конституційного суду України конституційне подання про неконституційність та неправомірність дій працівників поліції.

Дайте юридичний аналіз викладеним фактам. Обґрунтуйте дії працівників поліції та громадянина Зайченка С. Яка компетенція Конституційного Суду України? До яких органів держави варто звернутися, щоб вирішити зазначене питання?

➤ Громадянин України Михтюк О. був призваний до лав Збройних сил України. У військовій частині він відмовився брати до рук зброю, мотивуючи це своїми релігійними переконаннями.

Дайте юридичну кваліфікацію складеній ситуації. Чи порушені конституційні права громадянина Михтюка О.? Як вирішити цей казус? Які нормативні акти регулюють дане питання?

➤ У Вінницькому міському відділі РАЦСу було відмовлено в реєстрації шлюбу громадянки Сидорчук К. із громадянином Камеруну Нубаго, мотивуючи це тим, що останній є іноземцем. Сидорчук К. звернулася до Вінницького міського суду із позовом на дії працівників відділу РАЦСу, які, на її думку, порушують її конституційні права. Суддя відмовився розглянути скаргу Сидорчук К., посилаючись на відсутність законодавчого регулювання питань укладання шлюбу громадян України з іноземцями.

Чи мало місце порушення конституційних прав громадянки Сидорчук К.? Дайте правову оцінку наведеній ситуації. Поясніть, що означає пряма дія норм Конституції України.

➤ Після нелегального перетину кордону на територію України потрапила сім'я з двох осіб без громадянства. Вже на території України у них народилася дитина.

Чи буде надано такій дитині громадянство України ?

➤ Громадянин України за вчинене на шкоду суверенітетові України шпигунство та надання іноземній державі допомоги в проведенні підривної діяльності проти України засуджений до позбавлення волі строком на 10 років. Однією з фракцій Львівської обласної ради направлено звернення до Президента України про позбавлення вказаної особи громадянства України.

Як повинен вчинити Президент в такому випадку? Чи порушені конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в даній ситуації?

➤ Громадянин України Лисогуб Л., одружився на громадянці Федеративної Республіки Німеччини. Разом з нею проживає на території України 2 роки. Дружина вирішила стати громадянкою України.

До якого органу вона повинна звернутися для набуття громадянства України? Яка процедура вирішення даного питання? Які умови вона має виконати, щоб отримати громадянство України?

Тестові завдання

1. Природні, невід'ємні права, що належать особі в силу народження – це...

- A. свободи людини і громадянина;
- B. права людини;
- C. права громадянина;
- D. права робітників;
- E. вірно все згадане.

2. Свобода та особиста недоторканість належить до:

- A. природних прав та свобод людини і громадянина;
- B. політичних прав та свобод людини і громадянина;
- C. соціально-економічних прав та свобод людини і громадянина;
- D. соціально-культурних прав та свобод людини і громадянина;
- E. вірно все згадане.

3. Рішення Європейського Суду з прав людини є:

- A. інформаційним для держави;
- B. консультативним для держави;
- C. обов'язковим для держави;
- D. факультативним для держави;
- E. не має правильної відповіді.

4. Які засоби захисту прав людини передбачає конституційне право у зарубіжних державах:

- A. діяльність судів;
- B. діяльність органів конституційного контролю;
- C. діяльність омбудсменів;
- D. можливість апеляції до міжнародних органів із захисту прав людини;
- E. вірно все згадане.

5. Що визначається в Україні найвищою соціальною цінністю:

- A. людина, її життя і здоров'я;
- B. честь і гідність людини;
- C. недоторканість і безпека людини;
- D. духовний розвиток людини;
- E. вірно все згадане.

6. В Конституції України закріплюється:

- A. єдине громадянство;
- B. подвійне громадянство;
- C. множинне громадянство;
- D. підданство;
- E. безгромадянство.

7. Чи може бути обмежене право на свободу слова і думки, вільне виявлення своїх поглядів і переконань?

- A. може бути обмежене в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності і громадського порядку;
- B. не може бути обмежене;
- C. може бути обмежене за рішенням Конституційного Суду;
- D. може бути обмежене в інтересах політичної стабільності;
- E. Конституцією не визначено.

8. Обов'язком громадян України є:

- A. не заподіяння шкоди природі;
- B. участь у державному управлінні;
- C. участь у політичних партіях;
- D. участь у виборах;
- E. праця на благо України.

9. Обов'язком громадян України є:

- A. охорона громадського порядку;
- B. надання допомоги правоохоронним органам;
- C. захист незалежності та територіальної цілісності України;
- D. повідомлення про правопорушення;
- E. служба в Збройних Силах України.

10. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах:

- A. можуть брати участь у виборах органів місцевого самоврядування;
- B. не можуть затримуватися працівниками правоохоронних органів;
- C. не можуть притягуватися до адміністративної відповідальності;
- D. користуються тими самими свободами, що й громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією й законами України;
- E. можуть засновувати політичні партії в Україні.

11. Стійкий політико-правовий зв'язок особи і держави, який зумовлює їх взаємні права та обов'язки згідно з національним правом країни і міжнародним правом – це..

- A. форма правління;
- B. правова держава;
- C. громадянство;
- D. філіація;
- E. форма держави.

12. Осіб, що позбавлені громадянства за власним бажанням чи за рішенням компетентних державних органів і не набули громадянства іншої країни називають:

- A. апатриди;
- B. біпатриди;
- C. іноземець;
- D. біженець;
- E. апартеїд.

13. Якого способу набуття громадянства не існує:

- A. філіація;
- B. оптація;
- C. експатріація;
- D. поновлення;
- E. натуралізація.

14. Денатуралізація – це...

- A. індивідуальне надання громадянства на прохання зацікавленої особи;
- B. автоматична зміна громадянства осіб у зв'язку з передачею території, де вони проживають, від однієї держави до іншої;
- C. вихід із громадянства за власним бажанням;
- D. позбавлення громадянства натуралізованих осіб;
- E. стійкий правовий зв'язок особи зі своєю державою.

15. Набуття громадянства у зв'язку з народженням – це...

- A. філіація;
- B. натуралізація;
- C. оптація;
- D. трансферт;
- E. поновлення.

16. Якого виду правового режиму іноземців не існує:

- A. національного;
- B. спеціального;
- C. ідеального;
- D. національного сприяння;
- E. не має правильної відповіді.

17. Надання іноземцям державою проживання прав, пільг і привілеїв, в основному рівних обсягу прав своїх власних громадян і юридичних осіб встановлюється:

- A. національним режимом;
- B. спеціальним режимом;
- C. ідеальним режимом;
- D. режимом національного сприяння;
- E. не має правильної відповіді.

18. Надання громадянства держави на прохання заінтересованої в тому особі називається:

- A. оптація;
- B. трансферт;
- C. натуралізація;
- D. філіація;
- E. репатріація.

19. Видача злочинців називається:

- A. репатріація;
- B. реінтеграція;
- C. екстрадиція;
- D. режим найбільшого сприяння;
- E. оптація.

20. Реінтеграція – це:

- A. надання громадянства за народженням;
- B. відмова в громадянстві;
- C. відновлення в громадянстві;
- D. надання дитині громадянства батьків;
- E. вихід із громадянства.

Тема 7. Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах

Національні проблеми завжди є і проблемами соціальними, і проблемами класово-політичної стратегії. Це стосувалося і стосується й українського питання. Не кажучи вже про зовнішньополітичний план, щодо якого V конгрес Комінтерну заявив: "Українське питання є одним з найважливіших національних питань Європи, вирішення якого диктується інтересами пролетарської революції". Звичайно, це міжнародне значення українського питання ще більше зросло як у зв'язку з соціалістичним будівництвом у сусідніх країнах Європи, так і у зв'язку з революційним рухом та національним будівництвом в Азії і Латинській Америці.

Який внутрішньосоціальний аспект українського національного питання? В чому полягав його зміст?

Термін "національні меншини" почав вживатися порівняно недавно і його розуміння ґрунтується на основі підходів, які пропонують вітчизняні та зарубіжні дослідники, однак виявилось, що більшість етно політологів, аналізуючи проблему національних меншин, ще не виробили єдиних підходів та оцінок.

Які існують погляди науковців з цього приводу? Яка ваша власна наукова позиція?

 Під егідою ООН і в межах її спеціалізованих установ та з ініціативи Ради Європи, держави ухвалили низку універсальних і регіональних конвенцій, які передбачають заходи захисту щодо національних меншин у різних сферах правовідносин.

Охарактеризуйте відповідні конвенції, які заходи захисту щодо національних меншин вони передбачають?

 Відповідно до чинних норм міжнародного права, спеціальні права національних меншин не можуть бути привілеями. Спеціальні права – це одна з форм позитивних дій, спрямованих на те, щоб меншини могли зберегти свої особливості й традиції, причому ці права так само важливі для забезпечення рівного ставлення, як і права рівності й недискримінації та інші основні права людини.

Визначте спеціальні права національних меншин, у чому полягає їх зміст?

➤ Європейська комісія визначила ухвалення нового закону про національні меншини, однією з 7 передумов для початку переговорів про членство України в ЄС.

Які зміни передбачені новим Законом?

Тестові завдання

1. Національні меншини – це..

А. стала група громадян України, які не є етнічними українцями, проживають на території України в межах її міжнародно визнаних кордонів, об'єднані спільними етнічними, культурними, історичними, мовними та/або релігійними ознаками, усвідомлюють свою приналежність до неї, виявляють прагнення зберегти і розвивати свою мовну, культурну, релігійну самобутність;

В. стійкий політико-правовий зв'язок особи і держави, який зумовлює їх взаємні права та обов'язки згідно з національним правом країни і міжнародним правом;

С. це особи, що є громадянами іншої держави або держав;

Д. особи без громадянства, тобто особи, що не мають громадянства будь-якої держави, їхнє правове становище визначається законодавством держави перебування і, за деякими винятками, прирівнюється до правового статусу власних громадян;

Е. вірної відповіді немає.

2. Особа, яка належить до національної меншини (спільноти), має також право на:

А. самоідентифікацію;

- В. свободу громадських об'єднань та мирних зібрань;
- С. свободу вираження поглядів і переконань, думки, слова, совісті та релігії;
- Д. участь у політичному, економічному та соціальному житті;
- Е. усі відповіді вірні.

3. Державна політика у сфері національних меншин (спільнот) має на меті:

- А. сприяння розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин (спільнот) ;
- В. інтеграцію національних меншин (спільнот) в українське суспільство на основі визнання прав і свобод людини і громадянина;
- С. утвердження в українському суспільстві норм міжетнічної толерантності і взаємної поваги;
- Д. зміцнення загальнонаціональної єдності та забезпечення мультикультурності українського суспільства;
- Е. усі відповіді вірні.

4. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України» набув чинності:

- А. 21 липня 1992 року;
- В. 01 липня 2023 року;
- С. 12 червня 2023 року;
- Д. 14 жовтня 2022 року;
- Е. вірної відповіді немає.

5. Дискримінація національних меншин

- А. будь-яка пряма чи непряма дискримінація осіб, які належать до національних меншин (спільнот) дозволяється у визначених законом випадках;
- В. будь-яка пряма чи непряма дискримінація осіб, які належать до національних меншин (спільнот) дозволяється у виняткових випадках;
- С. будь-яка пряма чи непряма дискримінація осіб, які належать до національних меншин (спільнот) забороняється;
- Д. усі відповіді вірні;
- Е. вірної відповіді немає.

Тема 8. Гендерна рівність як основа демократичного суспільства

➤ Україна, яка обрала демократичний шлях розвитку, зараз спрямовує свою законодавчу й державну діяльність на створення рівних гендерних відносин в усіх царинах соціального життя. Засадові принципи гендерного розвитку в Україні визначено у Конституції, яка гарантує рівні права та можливості для чоловіків і жінок, рівність їх перед законом.

Вкажіть статті Конституції України, які закріплюють рівні права чоловіків та жінок.

➤ Підписавши міжнародні документи, які зумовлюють гендерний підхід і визнають його як найефективніший у разі створення й виконання національних програм, Україна зобов'язалася гарантувати рівність, розвиток і справедливість в країні, регіоні, світі, керуючись гендерними ідеями соціальної рівності.

Вкажіть ці міжнародні нормативно-правові акти.

 Науковці наголошують, що форми виборчої системи відіграють важливу роль у плані доступу жінок до органів законодавчої влади. Тип виборчої системи, з урахуванням історичного моменту розвитку й національних і культурних особливостей, може бути як сприятливим, так і негативним для жінок-кандидатів. Міжнародний досвід переконує, що пропорційне (або за партійними списками) представництво є найважливішим чинником у відборі жінок до органів представницької влади в демократичних країнах із тривалою історією, тобто в країнах сталої демократії.

Який тип виборчої системи, на вашу думку, є найбільш сприятливим для подолання гендерних стереотипів та надає більше можливостей для доступу жінок до влади.

 На вашу думку, чи існує гендерна нерівність у політиці? Які причини її виникнення? Як подолати таке явище?

Відповідь обґрунтуйте, оцінюючи міжнародний досвід боротьби з гендерними стереотипами.

➤ Факт відмови в прийомі на роботу вагітної жінки, що підходить даній посаді за професійними параметрами, являє собою приклад...?

Чи існує відповідальність за порушення такого права?

Тестові завдання

1. Гендер – це..

А. це соціальна стать, що формує поведінкові, культурні, психологічні, візуальні та інші соціально-культурно зумовлені відмінності між чоловіками та жінками;

В. анатомо-біологічна відмінність, за якою людей визначають як чоловіка або жінку;

С. це ірраціональне, негнучке ставлення до певної категорії людей;

Д. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

Е. вірної відповіді немає.

2. Стать – це..

А. це соціальна стать, що формує поведінкові, культурні, психологічні, візуальні та інші соціально-культурно зумовлені відмінності між чоловіками та жінками;

В. анатомо-біологічна відмінність, за якою людей визначають як чоловіка або жінку;

С. це ірраціональне, негнучке ставлення до певної категорії людей;

Д. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

Е. вірної відповіді немає.

3. Гендерні стереотипи – це..

А. поширені в суспільстві узагальнені уявлення про те, як поведяться чоловіки та жінки;

В. анатомо-біологічна відмінність, за якою людей визначають як чоловіка або жінку;

С. це ірраціональне, негнучке ставлення до певної категорії людей;

Д. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

Е. вірної відповіді немає.

4. Гендерна рівність – це..

А. поширені в суспільстві узагальнені уявлення про те, як поведяться чоловіки та жінки;

В. анатомо-біологічна відмінність, за якою людей визначають як чоловіка або жінку;

С. рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості щодо його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати однакову участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства;

Д. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

Е. вірної відповіді немає.

5. Гендерна демократія – це..

А. поширені в суспільстві узагальнені уявлення про те, як поведяться чоловіки та жінки;

В. анатомо-біологічна відмінність, за якою людей визначають як чоловіка або жінку;

С. принцип, що забезпечує жінкам на рівних умовах із чоловіками право голосувати на всіх виборах і публічних референдумах та бути обраними до всіх публічно виборних органів; брати участь у формуванні та здійсненні політики уряду, обіймати державні посади, а також здійснювати державні функції на всіх рівнях державного управління; брати участь у діяльності неурядових організацій і асоціацій, що вирішують питання громадського та політичного життя країни;

D. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

E. вірної відповіді немає.

6. Паритетна демократія – це..

A. поширені в суспільстві узагальнені уявлення про те, як поведуться чоловіки та жінки;

B. політико-правова форма організації соціально-статевих відносин у суспільстві, за якої жінки й чоловіки мають рівний правовий та політичний статус і як рівноправні представники здійснюють діяльність у гендерно збалансованих органах влади та управлінських структурах;

C. принцип, що забезпечує жінкам на рівних умовах із чоловіками право голосувати на всіх виборах і публічних референдумах та бути обраними до всіх публічно виборних органів; брати участь у формуванні та здійсненні політики уряду, обіймати державні посади, а також здійснювати державні функції на всіх рівнях державного управління; брати участь у діяльності неурядових організацій і асоціацій, що вирішують питання громадського та політичного життя країни;

D. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

E. вірної відповіді немає.

7. Дискримінація – це..

A. нерівне ставлення, менш прихильне поводження з людиною через її певні ознаки (вік, стать, релігійні, політичні переконання, громадянство, мову, інвалідність, стан здоров'я, ВІЛ- позитивний статус, расову приналежність, сексуальну орієнтацію, майновий, сімейний стан, місце проживання тощо);

B. політико-правова форма організації соціально-статевих відносин у суспільстві, за якої жінки й чоловіки мають рівний правовий та політичний статус і як рівноправні представники здійснюють діяльність у гендерно збалансованих органах влади та управлінських структурах;

C. принцип, що забезпечує жінкам на рівних умовах із чоловіками право голосувати на всіх виборах і публічних референдумах та бути обраними до всіх публічно виборних органів; брати участь у формуванні та здійсненні політики уряду, обіймати державні посади, а також здійснювати державні функції на всіх рівнях державного управління; брати участь у діяльності неурядових організацій і асоціацій, що вирішують питання громадського та політичного життя країни;

D. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

E. вірної відповіді немає.

8. Сексизм – це..

A. конкретні дії дискримінаційного характеру, принизливі висловлювання, що містять посилення на стать людини та її репродуктивні функції, а також упереджений погляд на між статеві стосунки;

В. політико-правова форма організації соціально-статевих відносин у суспільстві, за якої жінки й чоловіки мають рівний правовий та політичний статус і як рівноправні представники здійснюють діяльність у гендерно збалансованих органах влади та управлінських структурах;

С. принцип, що забезпечує жінкам на рівних умовах із чоловіками право голосувати на всіх виборах і публічних референдумах та бути обраними до всіх публічно виборних органів; брати участь у формуванні та здійсненні політики уряду, обіймати державні посади, а також здійснювати державні функції на всіх рівнях державного управління; брати участь у діяльності неурядових організацій і асоціацій, що вирішують питання громадського та політичного життя країни;

Д. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

Е. вірної відповіді немає.

9. Гендерно-зумовлене насильство – це..

А. політико-правова форма організації соціально-статевих відносин у суспільстві, за якої жінки й чоловіки мають рівний правовий та політичний статус і як рівноправні представники здійснюють діяльність у гендерно збалансованих органах влади та управлінських;

В. це насильство, яке чиниться над особою тому, що вона належить до тієї чи іншої статі;

С. принцип, що забезпечує жінкам на рівних умовах із чоловіками право голосувати на всіх виборах і публічних референдумах та бути обраними до всіх публічно виборних органів; брати участь у формуванні та здійсненні політики уряду, обіймати державні посади, а також здійснювати державні функції на всіх рівнях державного управління; брати участь у діяльності неурядових організацій і асоціацій, що вирішують питання громадського та політичного життя країни;

Д. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

Е. вірної відповіді немає.

10. Гендерний мейстримінг– це..

А. політико-правова форма організації соціально-статевих відносин у суспільстві, за якої жінки й чоловіки мають рівний правовий та політичний статус і як рівноправні представники здійснюють діяльність у гендерно збалансованих органах влади та управлінських;

В. це насильство, яке чиниться над особою тому, що вона належить до тієї чи іншої статі;

С. принцип, що забезпечує жінкам на рівних умовах із чоловіками право голосувати на всіх виборах і публічних референдумах та бути обраними до всіх публічно виборних органів; брати участь у формуванні та здійсненні політики уряду, обіймати державні посади, а також здійснювати державні функції на всіх рівнях державного управління; брати участь у діяльності

неурядових організацій і асоціацій, що вирішують питання громадського та політичного життя країни;

D. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

E. вірної відповіді немає.

Тема 9. Конституційно-правовий статус медіа в Україні

 На шляху створення української національної державності питання закріплення правового статусу ЗМІ в суспільстві займають щільне місце в законотворчій діяльності парламенту. Першим було прийнято закон України "Про інформацію". Цей закон закріпив право громадян України на інформацію, заклав правові основи інформаційної діяльності, визначив систему та джерела Інформації, доступ до неї і статус учасників інформаційних відносин.

Аналізуючи цей Закон, визначте основні принципи інформаційних відносин.

 В Україні на сучасному етапі державотворення в умовах розбудови нової правової системи значно зростає роль засобів масової інформації, оскільки суспільне життя відбивається саме в масовій інформації, а на зміну техногенній цивілізації приходить інформаційна. Україна як суверенна і незалежна держава входить у міжнародний і європейський правовий простір. Вступ України до Ради Європи на засадах повноправного членства і приєднання до Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини зумовлюють необхідність приведення українського законодавства у відповідність до європейської системи стандартів захисту прав людини.

Охарактеризуйте нормативно-правові акти нашої держави, що визначають та регулюють її інформаційну політику.

 Конституцією України (ст. 34) уперше у вітчизняній конституційно-правовій практиці закріплюється право кожного на інформацію, гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій розсуд. Зазначена норма відповідає положенням міжнародно-правових актів.

Зазначте ці міжнародно-правові акти. Охарактеризуйте їх основні положення.

 У листопаді 2023 року Національна рада з питань телебачення та радіомовлення затвердила стратегію своєї роботи на 2024–2026 роки.

Ознайомтеся із зазначеною стратегією та охарактеризуйте її основні положення.

➤ Фахівець у сфері медіаправа України Волошина О. розповідала, що медіаправники Великої Британії зазначають, що чим більше їм доводиться професійно стикатися із застосуванням ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) Судом з прав людини у Страсбурзі, тим більше їм видається доречним положення першої поправки до Конституції США (1791 р.).

Які правові підходи забезпечення свободи масової інформації існують у сучасному світі? Окресліть європейську та американську парадигми свободи слова. Які стандарти свободи слова та свободи масової інформації визнаються юридично обов'язковими в Україні?

➤ Із метою захисту дітей від шкідливого впливу негативної інформації, яка може поширюватися через ЗМІ, Верховна Рада України ухвалила свого часу Закон «Про захист суспільної моралі», відповідно до якого інформація, визнана рішеннями судів як така, що шкодить суспільній моралі (системі етичних норм, правилам поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність і справедливість), може бути заборонена для її подальшого поширення.

Чи може підлягати обмеженням реалізація свободи висловлювань з метою захисту суспільної моралі? Чи відповідає вищезгаданий Закон ст. 15 та 34 Конституції України? Надайте конституційно-правовий висновок з приводу описаної ситуації.

Тестові завдання

1. Інформація – це..

А. політико-правова форма організації соціально-статевих відносин у суспільстві, за якої жінки й чоловіки мають рівний правовий та політичний статус і як рівноправні представники здійснюють діяльність у гендерно збалансованих органах влади та управлінських;

В. це насильство, яке чиниться над особою тому, що вона належить до тієї чи іншої статі;

С. документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі;

Д. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

Е. вірної відповіді немає.

2. Державна інформаційна політика – це..

А. політико-правова форма організації соціально-статевих відносин у суспільстві, за якої жінки й чоловіки мають рівний правовий та політичний статус і як рівноправні представники здійснюють діяльність у гендерно збалансованих органах влади та управлінських;

В. сукупність основних напрямків і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації;

С. документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі;

Д. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

Е. вірної відповіді немає.

3. Суб'єкти інформаційних відносин:

А. громадяни України;

В. юридичні особи;

С. держава;

Д. міжнародні організації;

Е. усі відповіді вірні.

4. Правова інформація – це..

А. сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо;

В. сукупність основних напрямків і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації;

С. документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі;

Д. процес оцінки впливу заходів, політик, законодавчих актів, прийнятих рішень на життя жінок та чоловіків;

Е. вірної відповіді немає.

5. Конфіденційна інформація – це..

А. сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо;

В. сукупність основних напрямків і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації;

С. документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі;

Д. відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюється за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов;

Е. вірної відповіді немає.

Тема 10. Форми безпосередньої демократії

➤ Районна державна адміністрація визнала таким, що не має юридичної сили рішення місцевого референдуму міста Запоріжжя про дострокове припинення повноважень членів та голови відповідної міської ради.

Чи правомірні дії державної адміністрації? Які питання можуть виноситися на місцевий референдум? Відповідь обґрунтуйте посиланнями на відповідні нормативно-правові акти.

➤ У день проведення Львівського міського референдуму до міського голови звернувся громадянин Золотенко О. з проханням дозволити йому проголосувати за себе та за свою дружину, яка відпочивала в цей час в м. Моршин і не могла особисто прийняти участь у голосуванні. Міський голова порадив звернутися Золотенку О. до прокурора м. Львову, оскільки лише він, на його думку, може дати такий дозвіл.

Яка Ваша точка зору відносно даної ситуації?

➤ Міська рада м. Дніпра, розглянувши на своїй черговій сесії вимогу групи жителів міста, прийняла рішення про призначення місцевого референдуму. В рішенні було зазначено дату проведення референдуму – 5 червня 2025 року та питання, що виносяться на референдум:

- про затвердження статуту територіальної громади міста Дніпро;
- про ліквідацію районних у місті територіальних громад та відповідних рад;
- про визнання міста курортом;
- про введення курортного збору.

Крім того вказувалося, що підготовка та проведення референдуму покладається на міську виборчу комісію.

Чи відповідає вимогам закону прийняте міською радою рішення? Який порядок призначення підготовки та проведення місцевого референдуму?

➤ Громадянин Сокілець М., перевіряючи списки виборців, за тиждень до проведення виборів виявив, що він до них не включений. У зв'язку з цим, звернувся до голови дільничної виборчої комісії із письмовою заявою щодо включення його у списки виборців з щоб мати можливість реалізувати своє виборче право. Голова дільничної виборчої комісії відмовив у розгляді заяви, так як виправлення помилки є неможливим, тому що передрукування виборчого списку займе багато часу.

Дайте юридичний аналіз викладеним фактам. Чи правомірне рішення голови дільничної комісії?

➤ Громадянин Васильченко Р., під час проведення виборів захворів, а тому, реалізуючи своє право на волевиявлення, попросив свою дружину

проголосувати за нього. Член дільничної виборчої комісії видав два бюлетені для голосування. Дружина Васильченка Р. проголосувала за себе та за нього.

Яка ваша думка з цього приводу? Чи існує відповідальність за порушення процедури голосування? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на відповідні нормативно-правові акти.

➤ Михайленко В. в день проведення виборів, перебуваючи у відрядженні в іншому місті, вирішив проголосувати та звернувся до члена дільничної виборчої комісії за бюлетенем. Член дільничної виборчої комісії, Макаренко О. відмовила Михайленку В., мотивуючи це тим, що він у цьому місті не прописаний, а тому не має права на вираження своєї волі.

Дайте юридичну оцінку зазначеній ситуації. Чи правомірні дії члена виборчої комісії?

➤ Кандидат у народні депутати Семиноженко А., під час передвиборчої кампанії був підданий заходам адміністративного стягнення, що накладалися у судовому порядку. Чи діє в даному випадку принцип недоторканості кандидата в депутати?

Вирішить казус відповідно до діючого законодавства.

➤ Атакревич О., що відбуває покарання в установі суворого режиму, звернувся зі скаргою до Генерального прокурора України на дії керівництва установи, внаслідок яких він не зміг реалізувати своє конституційне право обирати народних депутатів України. В поясненні начальника установи відмічалось, що засуджені, які відбувають покарання в установах, не брали участі у виборах народних депутатів України, оскільки їхня мала чисельність не дала змоги утворити виборчу дільницю.

Дайте правову оцінку діям керівництва установи? Чи порушені виборчі права засуджених? Яка процедура проведення виборів в установах відбування покарання, лікувальних закладах?

➤ Під час підрахунку голосів на позачергових виборах народних депутатів України, 30 вересня 2007 року, офіційний спостерігач від партії «Нова держава» Семенець М. помітив, як член дільничної комісії Олександров К. переклав 200 бюлетенів з позначкою за партійний список «Нової держави» до бюлетенів, у яких містилися позначка на користь партії «Велич». Він зняв це на відеокамеру. Після цього до нього підійшов офіційний спостерігач від партії «Велич» Миколаєнко О. та запропонував йому проігнорувати це порушення виборчого законодавства за винагороду в 2000 грн. Семенець М. погодився. У протоколі виборів на виборчій дільниці щодо вищезазначених партій були зафіксовані неправдиві дані.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи нестимуть відповідальність зазначені особи та яку?

➤ Під час ознайомлення зі списком виборців до виборів народних депутатів України, громадянин Федоренко Л. виявив неточність в зазначених про нього даних. Федоренко Л. звернувся із заявою про наявність помилки в списку виборців до голови дільничної виборчої комісії Майструк О. Голова комісії відмовився розглянути заяву Федоренко Л., порадивши йому звернутися до районної державної адміністрації.

Яким чином вирішується зазначена ситуація?

➤ Офіційний спостерігач від партії – суб'єкта виборчого процесу, на виборах народних депутатів України, прибув до виборчої дільниці о 20 год. 30 хв. для спостереження за підрахунком голосів членами дільничної виборчої комісії. Голова дільничної виборчої комісії не допустив офіційного спостерігача, пояснивши, що після закінчення голосування і закриття виборчої дільниці, він не має права допускати на виборчу дільницю сторонніх осіб. Офіційний спостерігач звернувся до окружної виборчої комісії зі скаргою на недопустимі дії голови виборчої комісії та з вимогою визнати голосування на виборчій дільниці недійсним.

Дайте юридичний аналіз зазначеної ситуації. Яке рішення повинна прийняти окружна виборча комісія?

➤ Громадянин Кіріяк М. звернувся до Центральної виборчої комісії із заявою про самовисування кандидатом на пост Президента України та проханням звільнити його від внесення грошової застави, у зв'язку із тяжким матеріальним становищем. ЦВК відмовила у прийнятті заяви через відсутність відповідних документів для реєстрації кандидата на пост Президента України. Кіріяк М. зібрав відповідні документи, окрім документу про внесення грошової застави і знову звернувся до ЦВК, яка відмовила у прийнятті документів, зазначивши, що повторна заява особи про самовисування кандидатом на пост Президента не приймається. Кіріяк М. подав скаргу на дії ЦВК до Верховного суду України, обґрунтувавши, що порушено його виборче право, оскільки внесення грошової застави не передбачено Конституцією України.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Які умови для реєстрації кандидата передбачені чинним законодавством України? Чи правомірні дії ЦВК?

Тестові завдання

1. Основними формами безпосередньої демократії в Україні є:

- A. участь у політичних партіях;
- B. опитування;
- C. вибори;
- D. оскарження дій посадових осіб;

Е. вірної відповіді немає.

2. Основними формами безпосередньої демократії в Україні є:

А. кворум;

В. промульгація;

С. дискримінація;

Д. референдум;

Е. вірної відповіді немає.

3. Виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання:

А. про розпуск Верховної Ради України;

В. про імпічмент Президента України;

С. про зміну Конституції України;

Д. про зміну території України;

Е. вірної відповіді немає.

4. Референдум в Україні не допускається щодо законопроектів із питань:

А. довіри Президентом України;

В. довіри Верховній Раді України;

С. довіри Кабінету Міністрів України;

Д. амністії;

Е. вірної відповіді немає.

5. Референдум в Україні не допускається щодо законопроектів із питань:

А. податків;

В. закордонних інвестицій;

С. приватизації;

Д. участі у миротворчих операціях;

Е. вірної відповіді немає.

6. Референдум в Україні не допускається щодо законопроектів із питань:

А. зміни Конституції України;

В. введення воєнного чи надзвичайного стану;

С. бюджету;

Д. недовіри урядові України;

Е. вірної відповіді немає.

7. Всеукраїнський референдум щодо зміни території України призначається:

А. Президентом України;

В. Верховною Радою України;

С. Президентом України або Верховною Радою України;

Д. Центральною виборчою комісією;

Е. вірної відповіді немає.

8. Право голосу на референдумах мають громадяни України, які на день їх проведення досягли віку:

А. 18 років;

В. 21 рік;

С. 25 років;

- D. 35 років;
- E. вірної відповіді немає.

9. Всеукраїнський референдум за народною ініціативою проголошується на вимогу не менш як ____ громадян України, котрі мають право голосу:

- A. 100 тисяч;
- B. 300 тисяч;
- C. 1 мільйон;
- D. 3 мільйонів;
- E. вірної відповіді немає.

10. За юридичною силою референдуми поділяються на:

- A. імперативні та консультативні;
- B. загальнонаціональні та місцеві;
- C. конституційні та законодавчі;
- D. обов'язкові та факультативні;
- E. вірної відповіді немає.

11. Референдум щодо змін Конституції (розділи I, III, XIII) призначається:

- A. Президентом України
- B. Верховною Радою України;
- C. народом;
- D. Кабінетом Міністрів України;
- E. вірної відповіді немає.

12. Чим референдум відрізняється від виборів?

- A. способом голосування;
- B. предметом;
- C. імперативним характером рішення;
- D. обов'язковістю участі громадян у його проведенні;
- E. вірної відповіді немає.

13. Основними принципами виборів в Україні є:

- A. конкретність;
- B. нормативність;
- C. альтернативність;
- D. загальність;
- E. вірної відповіді немає.

14. Выборча система, за умовами якої, обраним вважається кандидат, що набрав більше голосів, ніж його суперники, це:

- A. мажоритарна виборча система відносної більшості;
- B. мажоритарна виборча система абсолютної більшості;
- C. пропорційна виборча система;
- D. мажоритарна виборча система кваліфікованої більшості;
- E. вірної відповіді немає.

15. Кількість голосів, необхідна для отримання одного місця в парламенті за пропорційною системою - це:

- A. виборча квота;

- В. виборчий мандат;
- С. виборча дільниця;
- Д. загороджувальний бар'єр;
- Е. вірної відповіді немає.

16. Центральна виборча комісія складається з:

- А. 10 осіб;
- В. 15 осіб;
- С. 20 осіб;
- Д. 25 осіб;
- Е. вірної відповіді немає.

17. Що означає принцип рівного виборчого права?

- А. усі виборці мають на виборах однакову кількість голосів;
- В. усі депутати представляють однакову кількість виборців;
- С. депутати обираються за мажоритарною системою;
- Д. всі виборці рівні перед законом;
- Е. вірної відповіді немає.

18. Що означає принцип загального виборчого права?

- А. наявність виборчих прав як у громадян України, так і в іноземців;
- В. обов'язкову участь у голосуванні всіх виборців;
- С. право громадян України, які досягли визначеного в Конституції України віку, обрати та бути обраними;
- Д. право кожного, хто проживає на території України, обирати та бути обраним;
- Е. вірної відповіді немає.

19. Хто встановлює результати виборів народних депутатів України?

- А. дільничні виборчі комісії;
- В. Центральна виборча комісія;
- С. Секретаріат Верховної Ради України;
- Д. Кабінет Міністрів України;
- Е. вірної відповіді немає.

20. Хто призначає вибори до Верховної Ради у разі дострокового припинення її повноважень Президентом України?

- А. Центральна виборча комісія;
- В. Конституційний Суд України;
- С. Кабінет Міністрів України;
- Д. Президент України;
- Е. вірної відповіді немає.

Тема 11. Форма сучасних держав

❓ Визначити загальне поняття держави, яке б характеризувало всі без винятку ознаки і властивості, характерні для кожного з її періодів у минулому, дійсному і майбутньому, неможливо. Водночас будь-яка держава має набір таких універсальних ознак, що виявляються на всіх етапах її розвитку.

Охарактеризуйте такі ознаки.

❓ Охарактеризуйте державу Україна з точки зору форми правління, державного устрою та державно-правового режиму.

Зазначте норми Конституції України.

❓ Країна складається з 26 штатів та 1 округу. Штати країни мають значну автономію уряду, законотворчої діяльності, суспільної безпеки та оподаткування. Уряд очолює губернатор, обраний прямим голосуванням, кожний штат має свій законодавчий орган.

Визначте форму такого державного устрою? В чому її особливості?

❓ Через заміну більшості посадовців членами партії А. Гітлера, вже до 1935 року німецький уряд та партія фактично стали одним цілим. Через три роки, всі місцеві уряди втратили законодавчі повноваження і звітували безпосередньо перед призначеними Гітлером посадовцями. А. Гітлер фактично одноосібно узурпував владу та встановив повний контроль над життям громадян. Будь-який прояв індивідуальності розцінювався як загроза владі.

Визначте форму такого політичного режиму? Які його ознаки?

➤ У відповідності з Конституцією Японії імператор є символом держави. Він призначає Прем'єр-міністра за поданням парламенту з числа його членів. Прем'єр-міністр призначає державних міністрів, більшість з яких повинно бути обрано з членів парламенту. Прем'єр-міністр та державні міністри утворюють Кабінет, який здійснює виконавчу владу. Імператор за порадою і схваленням Кабінету може розпустити нижню палату парламенту, яка в свою чергу може виразити вотум недовіри Кабінету.

Визначте форму державного правління Японії.

➤ Швеція – держава, яка складається з 24 округів, в яких діють органи місцевого самоврядування, що обираються населенням на три роки. Діяльність цих органів контролюється губернаторами, які представляють центральну владу в округах.

Визначте, яку форму державного устрою має Швеція.

 Чи існують такі держави, які у своїх конституціях закріплюють положення про недемократичну форму державного режиму?

Як Ви вважаєте, з чим це пов'язано? Чи достатньо приписів конституції для повної характеристики різних елементів форми певної держави?

 Кожні 5 років в державі проводять вибори парламенту. Після виборів парламент формує уряд на чолі з прем'єр-міністром. Держава поділяється на області, котрими керують глави адміністрацій, яких призначає уряд держави.

Визначте форму правління держави.

Тестові завдання

1. До елементів форми держави НЕ належить:

- A. форма державного правління;
- B. державно-правовий режим;
- C. форма державного устрою;
- D. державне фінансування;
- E. вірної відповіді немає.

2. На які види поділяються держави за формою правління?

- A. унітарні та федерації;
- B. монархії та республіки;
- C. абсолютні та обмежені;
- D. демократичні та деспотичні;
- E. вірної відповіді немає.

3. Як називається форма правління, за якої влада успадковується главою держави і не є похідною від іншої влади, органу чи виборців?

- A. тиранія;
- B. деспотія;
- C. федерація;
- D. монархія;
- E. вірної відповіді немає.

4. Форма державного устрою, за якого держава складається з державних утворень, що мають певну політичну самостійність, однак передають частину своїх прав та суверенітету центральному органу -

- A. конфедерація;
- B. імперія;
- C. федерація;
- D. унітарна держава;
- E. вірної відповіді немає.

5. Україна за формою державного правління є:

- A. монархія;

- В. республіка;
- С. федерація;
- Д. унітарна держава;
- Е. демократія.

6. Вкажіть елемент форми держави:

- А. політична система;
- В. апарат держави;
- С. державне правління;
- Д. державна система;
- Е. вірної відповіді немає.

7. Конфедерація - це

- А. вид державного утворення, що включає в себе силоміць підкорені інші народи та території;
- В. об'єднання або союз держав, за якого країни, що утворюють конфедерацію, повністю зберігають свою самостійність, мають власні вищі й місцеві органи влади, управління та правосуддя;
- С. форма конституційно-правових відносин між державою в цілому та її складовими частинами, виявляється в особливостях правового статусу адміністративних одиниць та розподілу владних повноважень між центральними і місцевими органами влади;
- Д. форма державного устрою, за якого держава складається з державних утворень, що мають певну політичну самостійність, однак передають частину своїх прав та суверенітету центральному органу;
- Е. вірної відповіді немає.

8. Адміністративно-територіальний устрій – це...

- А. вид державного утворення, що включає в себе силоміць підкорені інші народи та території;
- В. об'єднання або союз держав, за якого країни, що утворюють конфедерацію, повністю зберігають свою самостійність, мають власні вищі й місцеві органи влади, управління та правосуддя;
- С. форма конституційно-правових відносин між державою в цілому та її складовими частинами, виявляється в особливостях правового статусу адміністративних одиниць та розподілу владних повноважень між центральними і місцевими органами влади;
- Д. форма державного устрою, за якого держава складається з державних утворень, що мають певну політичну самостійність, однак передають частину своїх прав та суверенітету центральному органу;
- Е. вірної відповіді немає.

9. Яка ознака не характеризує демократичний державно-правовий режим?

- А. основне джерело влади у державі — народ (громадяни);
- В. законодавча влада здійснюється виборним колегіальним органом — парламентом;

С. відсутність єдиної державної ідеології, багатопартійна політична система;
D. управління економікою здійснюється адміністративно-командними методами;

Е. вірної відповіді немає.

10. Який недемократичний державно-правовий режим характеризується всеохоплюючою мілітаризацією, військовими методами управління цивільним населенням, широким застосуванням невинуватених каральних заходів щодо населення держави?

A. авторитарний;

B. фашистський;

C. військово-диктаторський;

D. тоталітарний;

Е. вірної відповіді немає.

Тема 12. Система органів державної влади у сучасних країнах

➤ На запитання викладача, які органи здійснюють в Україні законодавчу владу, студент Попсуй О. відповів – Верховна Рада України, Рада Міністрів АРК, Президент України.

Чи є правильною відповідь Попсуя О.? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на відповідні нормативно-правові акти.

➤ На прохання викладача навести приклади органів виконавчої влади, студент Легун М. зазначив:

-Київський обласний військовий комісаріат;

-управління МВС України у Вінницькій області;

-прокуратура Козятинського району;

-Академія правових наук України;

-виконавчий комітет Крушинівської селищної ради;

-Херсонська обласна рада.

Дайте правову оцінку відповіді студента Легуна М.

➤ Президент України оголошуючи рішення про свою відставку, зазначив, що свої повноваження як глави держави на підставі Конституції України він передає Прем'єр-міністру України. Повноваження Верховного Головнокомандувача Збройних сил та голови Ради національної безпеки і оборони України – міністру оборони.

Чи є правомірними дії Президента України?

Чи діє тут принцип «стримування та противаг»?

 Конституційний припис щодо поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову як один із фундаментальних приписів щодо здійснення державної влади неодноразово розглядався Конституційним Судом України не тільки як такий, що покликаний відобразити функційну визначеність кожного з державних органів (місце в системі стримувань і противаг) та забезпечувати самостійне виконання державними органами своїх функцій і повноважень, а й утверджувати права і свободи людини і громадянина та забезпечувати стабільність конституційного ладу в державі. Зазначений конституційний припис є субстанційною ознакою правової держави, тому недотримання принципу поділу влади загрожує виконанню державою покладених на неї Основним Законом України обов'язків, особливо передбачених частиною другою статті 3 Конституції України.

Чи згодні Ви з таким твердженням?

➤ На пленарному засіданні Верховної Ради України народним депутатом Припишко Л. була висловлена пропозиція про необхідність зміни нинішньої моделі формування органів державної влади, зокрема він пропонував посаду глави держави віднести до органів законодавчої влади, оскільки він має право законодавчої ініціативи.

Чи згодні ви з думкою Припишко Л.? Відповідь обґрунтуйте.

➤ Принцип поділу влади доповнюється системою стримувань та противаг, яка передбачає конкуренцію різних органів влади, наявність засобів для взаємного стримування й підтримки відносної рівноваги сил.

Охарактеризуйте дію даного принципу, посилаючись на норми Конституції України.

 На семінарському занятті з конституційного права у студентів виникла дискусія. Ващевська О. вважає, що головним у державі є Президент, а Головка Р. їй заперечує, вважаючи, що головним є парламент, так як у нього більше повноважень.

На вашу думку, хто є головним у державі?

 Конституційний Суд України наголошує на фундаментальному значенні положень статті 6 Конституції України для забезпечення існування правової держави та ефективної системи захисту й гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина. Із принципом поділу державної влади нерозривно пов'язані, зокрема, такі засадничі положення Основного Закону України: Україна є демократичною і правовою державою (стаття 1); в Україні визнається і діє принцип верховенства права (частина перша статті 8).

Поясніть, як ви розумієте такі засадничі положення. Чи є держава правовою, якщо у неї відсутній принцип розподілу влади?

Тестові завдання

- 1. Що відрізняє органи державної влади від громадських організацій?**
 - A. структура;
 - B. порядок утворення;
 - C. чисельний склад;
 - D. законодавством не визначено;
 - E. вірної відповіді немає.
- 2. Що відрізняє органи державної влади від органів місцевого самоврядування?**
 - A. статутно-правовий характер;
 - B. владний характер повноважень;
 - C. статус службовців;
 - D. мета створення;
 - E. вірної відповіді немає.
- 3. У чому полягає державно-владний характер компетенції органу державної влади?**
 - A. у його спроможності брати участь у здійсненні завдань та функцій держави;
 - B. у його праві приймати рішення обов'язкові для виконання тими, кому вони адресовані;
 - C. у статусі його працівників як державних службовців;
 - D. законодавством не визначено;
 - E. вірної відповіді немає.
- 4. Які органи відносяться до органів законодавчої влади?**
 - A. обласні ради;
 - B. Верховна Рада України;
 - C. Верховна Рада Автономної Республіки Крим;
 - D. Конституційний Суд України;
 - E. вірної відповіді немає.
- 5. До якого виду органів державної влади відноситься прокурор м. Києва?**
 - A. органів законодавчої влади;
 - B. органів виконавчої влади;
 - C. органів судової влади;
 - D. не відноситься до жодної із зазначених гілок влади;
 - E. вірної відповіді немає.
- 6. Які органи державної влади наділені загальною компетенцією?**
 - A. Кабінет Міністрів України;
 - B. Міністерство внутрішніх справ;
 - C. Верховна Рада України;

Д. Верховний Суд України;

Е. вірної відповіді немає.

7. Які із зазначених органів можна віднести до органів виконавчої влади?

А. виконавчий комітет Одеської міської ради;

В. Одеська обласна рада;

С. правління ЗАТ «Маяк»;

Д. Головне управління МВС України м. Київ;

Е. вірної відповіді немає.

8. Які із зазначених принципів організації діяльності органів державної влади відносяться до загальних (тобто притаманні всім видам органів)?

А. законності;

В. підпорядкованості по вертикалі;

С. поділу влади;

Д. позапартійності;

Е. вірної відповіді немає.

9. Що означає принцип позапартійності стосовно організації та діяльності органів державної влади?

А. заборона членства у політичних партіях для державних службовців;

В. необов'язковість рішень органів державної влади для політичних партій;

С. заборона створення осередків політичних партій в органах державної влади;

Д. законодавством не визначено;

Е. вірної відповіді немає.

10. Що означає принцип поділу влади стосовно організації та діяльності органів державної влади?

А. організаційну та правову автономність органів, що здійснюють різні види державної діяльності;

В. організаційну автономність структурних підрозділів органу, що здійснюють різні функції;

С. не підконтрольність органів державної влади;

Д. законодавством не визначено;

Е. вірної відповіді немає.

Тема 13. Глава держави у сучасних країнах

➤ Президент України, відповідно до закону, прийняв рішення про введення воєнного стану в державі. Верховна Рада України визнала це рішення незаконним та розпочала процедуру усунення Президента з поста в порядку імпічменту.

Чи правомірними є дії Президента та Верховної Ради? За яких умов Верховна Рада може ініціювати імпічмент Президенту? Яка процедура проведення імпічменту Президента України?

➤ Парламент Італії прийняв закон і направив його для промудльгації Президентів. Президент не погодився із змістом законопроекту і повернув його на повторний розгляд до парламенту, використавши право вето. На спільному засіданні палат парламенту були присутні більшість їх членів. За подолання вето Президента проголосували більшість присутніх депутатів.

Чи вступить в силу цей закон? Розкрийте зміст поняття «промудльгація».

➤ Голова Верховної Ради України зачитав присягу Президента, тим самим, провівши інавгурацію Президента, в термін 30 днів після офіційного оголошення результатів виборів на урочистому засіданні Верховної Ради України.

Чи вірно відтворено процес інавгурації? За яких умов та в які строки Президент складає присягу? Відповідь обґрунтуйте.

➤ На загальних державних виборах 1989 року, кандидатом на пост президента Італії виступав Луїджи Плачідо 1950 року народження, голова автомобільного концерну.

Чи може він бути обраним президентом країни? Дайте конституційно-правову оцінку складеній ситуації.

➤ Конгрес США прийняв закон і направив його на підпис Президенту. Через 9 днів Конгрес перервав роботу у зв'язку з тим, що наступила офіційна перерва в роботі сесії. Президент закон не підписав.

Чи є дії Президента порушенням Конституції? Які дії повинен вчинити Конгрес, щоб закон був підписаний Президентом?

➤ Президент України видав Указ “Про деякі зміни в системі оподаткування”, яким передбачалось збільшення податків для підприємств, які випускають для населення продукцію широкого споживання. Сесія однієї з обласних рад народних депутатів визнала Указ Президента таким, що суперечить діючому законодавству, і прийняла рішення звернутися до Конституційного Суду України з проханням про визнання Указу недійсним.

Дайте правову оцінку даній ситуації. Хто і в якому порядку має право звернутися до Конституційного Суду України з питань невідповідності прийнятими актами законам? Відповідь обґрунтуйте із посиланнями на відповідні нормативно-правові джерела.

➤ Віце-президент США заміняв Президента на його посту один рік і 11 місяців. Після цього він був обраний Президентом США. Після закінчення терміну президентства він знову висунув свою кандидатуру на пост

Президента США. Це було оскаржено, тому що він вже третій раз претендував на президентство.

Оцініть дану ситуацію, використовуючи конституційне законодавство США.

Конституційно-правовий статус глави держави залежить від форми правління та характеру політичного режиму в тій чи іншій державі.

Охарактеризуйте правовий статус Президента України?

➤ Президенту Республіки Угорщина була зроблена складна операція на серці. Це призвело до тимчасового невиконання ним своїх обов'язків протягом 75 днів, але після цього терміну він був змушений залишитися у лікарні ще на 3 тижні.

Як у цьому випадку, згідно з Конституцією Угорщини повинні розвиватися подальші події?

➤ Функції глави держави не вичерпуються лише представницькою та правотворчою. Велика кількість країн надає главі держави можливість реалізувати гарантійну функцію. Так, Конституція Андорри (ст. 44) передбачає, що співправителі є «гарантами непорушності і наступництва Андорри, а також її незалежності та підтримки її традиційного духу паритету і рівноваги у відносинах із сусідніми державами» та «гарантами стабільності діяльності публічних влад та інституцій». При цьому категорія «гарант» є досить абстрактною і в кожній країні наповнюється власним змістом.

Аналізуючи норми Конституції України, зазначте статті, де глава держави виступає гарантом?

➤ Конгрес США прийняв закон і направив його на підпис Президенту. Президент відмовився промугувати 2 статті законопроекту з 10.

Чи може Президент накласти вето на ці 2 статті? Які дії повинен вчинити Конгрес для того, щоб Президент підписав закон?

У державах із монархічною формою правління посада глави держави належить монарху на основі діючого в певній країні порядку престолонаслідування. Цей порядок визначається конституцією або спеціальним законом, які значною мірою доповнюються правовими звичаями, в основу яких покладено принцип первородства, тобто престол наслідує старший прямий нащадок монарха з так званої старшої лінії правлячої династії.

Зазначте, які існують системи престолонаслідування та в чому полягають їх особливості?

Імпічмент як процедура притягнення до відповідальності й суду вищих державних осіб у державній ієрархії з'явився вперше у Великобританії наприкінці XIV ст. За сучасних умов - це досить тривала процедура, що складається з кількох стадій: порушення справи, притягнення до кримінальної відповідальності й суду над главою держави (в порядку імпічменту можуть притягатися до відповідальності віце-президент, міністри, члени органів конституційного нагляду, голови палат парламентів).

Охарактеризуйте процедуру притягнення до відповідальності державних осіб у зарубіжних країнах?

➤ Імператор Японії отримав від свого гостя – короля Швеції – автомобіль «Мерседес» як подарунок. Парламент Японії наклав вето на дії імператора.

Чи має право парламент втручатись в дії імператора?

Відповідь обґрунтуйте використовуючи конституційне законодавство Японії.

➤ Президент Франції провів консультації з головами палат парламенту і прем'єр-міністром з питання про розпуск Національних зборів. Голови палат парламенту заперечували проти розпуску, а прем'єр-міністр дав згоду на розпуск нижньої палати парламенту. У зв'язку з тим, що більшість депутатів Національних зборів представляли партії опозиційні Президентові, Президент прийняв рішення про розпуск.

Чи відповідає рішення Президента Конституції Франції?

Тестові завдання

1. Президент України є:

- A. главою держави та виконавчої влади;
- B. главою виконавчої влади;
- C. главою держави;
- D. главою уряду України;
- E. вірної відповіді немає.

2. Президент України:

- A. обирається Верховною Радою України;
- B. обирається громадянами України;
- C. призначається Кабінетом Міністрів України;
- D. призначається Верховною Радою України;
- E. вірної відповіді немає.

3 Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг віку:

- A. 25 років;

В. 30 років;

С. 35 років;

Д. 40 років;

Е. вірної відповіді немає.

4. Строк, на який обирається Президент України:

А. 4 роки;

В. 5 років;

С. 8 років;

Д. 10 років;

Е. вірної відповіді немає.

5. Головою Ради національної безпеки і оборони України за посадою є:

А. голова Служби безпеки України;

В. Прем'єр-міністр України;

С. Голова Верховної Ради України;

Д. Президент України;

Е. вірної відповіді немає.

6. Рада національної безпеки і оборони України утворюється при:

А. Верховній Раді України;

В. Президентів України;

С. Міністерстві оборони України;

Д. Службі безпеки України;

Е. вірної відповіді немає.

7. У разі дострокового припинення повноважень Президента України виконання обов'язків Президента України покладається на:

А. Прем'єр-міністра України;

В. Голову Верховної Ради України;

С. Голову Конституційного Суду України;

Д. Голову Верховного Суду України;

Е. вірної відповіді немає.

8. Приведення Президента України до присяги здійснює:

А. Голова Верховної Ради України;

В. Прем'єр-міністр України;

С. Голова Конституційного Суду України;

Д. Голова Верховного Суду України;

Е. вірної відповіді немає.

9. Новообраний Президент України вступає на пост не пізніше як через ___ днів після офіційного оголошення результатів виборів:

А. 20;

В. 30;

С. 40;

Д. 60;

Е. вірної відповіді немає.

10. Повноваження Президента України припиняються достроково у разі:

- A. відставки;
- B. неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- C. усунення з поста в порядку імпічменту;
- D. смерті;
- E. усе вищенаведене вірно.

Тема 14. Парламент у сучасних державах

➤ До Уповноваженого з прав людини при Верховній Раді України на електронну пошту надійшло звернення від громадянина Сировця П. про порушення його права на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. У зверненні повідомлялося, що відповідний позов знаходиться на розгляді в районному суді.

Які дії має вчинити Уповноважений з прав людини? Які форми захисту своїх прав може використати громадянин?

➤ Палата громад британського парламенту прийняла закон з фінансового питання і направила для прийняття в Палату лордів за 40 днів до закінчення сесії. Палата лордів закон не прийняла.

Які дії повинна вчинити Палата громад, щоб закон був прийнятий?

➤ В умовах надзвичайного стану в країні Верховна Рада України прийняла рішення, що задля нагальної необхідності запобігання злочинів, правоохоронні органи можуть застосовувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід протягом чотирьох діб.

Дайте юридичний аналіз викладеного факту. Чи правомірними є дії Верховної Ради України? Як вирішити дане питання?

➤ Містеру Дж. Сміту, громадянину США, виповнилося 30 років. З них 10 років він проживав на території штату Огайо, але на вибори у верхню палату Конгресу свою кандидатуру він висунув у штаті Масачусетс.

Чи може бути містер Дж. Сміт сенатором від штату Масачусетс?

➤ За систематичну неявку на пленарні засідання Вінницької обласної ради, відмову від здачі звіту, проведення зустрічей із виборцями, невиконання доручень, Голова обласної ради порушив перед Головою Верховної Ради питання про дострокове припинення повноважень депутата обласної ради Сичкаренка О.

Які заходи юридичної відповідальності можуть бути застосовані до депутатів місцевих рад? Зазначте підстави дострокового припинення їх повноважень. Відповідь обґрунтуйте із відповідними посиланнями на нормативно-правові джерела.

➤ Громадянин Болгарії Павло Стоянов 1972 року народження був висунутий кандидатом в народні представники Народних Зборів республіки Болгарія на виборах 1992 року. Він має вищу економічну освіту, очолює провідну фірму, але протягом 1991 року був притягнутий до адміністративної відповідальності (у вигляді штрафу) за незаконну діяльність цієї фірми.

Чи має можливість Павло Стоянов бути обраним народним представником?

➤ Після реєстрації народних депутатів України на пленарному засіданні Верховної Ради України, була встановлена присутність 150 народних депутатів. До порядку денного засідання були включені питання щодо розгляду законопроектів, проекту постанови про рекомендації парламентських слухань щодо утворення тимчасової слідчої комісії. Головуючий на пленарному засіданні ВРУ відкрив засідання, оголосив порядок денний та перейшов безпосередньо до розгляду питань. Народні депутати почали вимагати відкладення пленарного засідання, на що Головуючий відповів, що перевірку кількості депутатів, присутніх на засіданні, він проведе перед голосуванням щодо законопроектів, а до цього моменту ВРУ правомочна реалізувати надані їй повноваження.

Дайте юридичний аналіз складеній ситуації. Чи відповідають дії Головуючого вимогам законодавства? Який порядок відкриття і проведення пленарних засідань ВРУ? Відповідь обґрунтуйте із відповідними посиланнями на законодавство України.

➤ Під час сесійного засідання Сенату США було проведено голосування, в якому взяв участь віце-президент США як головуєчий. Голосування по винесеному питанню проводилось вперше, і в результаті нього було з'ясовано, що, окрім голосу віце-президента, голоси сенаторів розділились порівну. Від одного сенатора поступило заперечення щодо процедури.

В чому може полягати це заперечення? Чи була дійсно порушена процедура голосування?

➤ У період між сесіями до Голови Верховної Ради України звернувся міністр та передав список осіб, які повинні бути запрошені на слухання. Голова Верховної Ради України відмовив міністру, пояснивши, що пропозиція проведення парламентських слухань вноситься до ВРУ у вигляді проекту постанови ВРУ і має бути попередньо узгоджена із Погоджувальною Радою депутатських фракцій.

Дайте юридичний аналіз ситуації? Чи відповідають дії міністра вимогам законодавства? Як здійснюється організація підготовки та проведення слухань у ВРУ?

➤ Бундестаг ФРН прийняв закон з питання, що не вимагає згоди верхньої палати парламенту. Бундесрат протягом тижня, після виконання встановленої процедури проходження закону, заявив протест з приводу його змісту.

Якою має бути подальша процедура, необхідна для прийняття закону?

➤ Під час обговорення законопроекту на пленарному засіданні Верховної Ради України, народний депутат звернувся до Голови ВРУ з проханням надати йому слово для виступу з місця з приводу голосування. Голова ВРУ відмовив народному депутату, пояснивши, що запит на виступ з питань порядку денного здійснюється апаратом ВРУ за особистою письмовою заявою народного депутата. Народний депутат направив запит до керівника апарату ВРУ з вимогою пояснити як здійснюється розгляд питань порядку денного сесії ВРУ.

Проаналізуйте дії народного депутата та Голови Верховної Ради України?

➤ 60 тисяч громадян Італії внесли на розгляд парламенту законопроект з питання про амністію згідно з встановленою процедурою.

Чи прийме парламент до розгляду цей законопроект? Який державний орган Італії наділений компетенцією вирішувати питання про амністію? Чи можуть громадяни у разі відмови парламенту винести це питання на референдум?

➤ На пленарному засіданні Верховної ради України, 25 народних депутатів звернулися до голови ВРУ з вимогою включити до порядку денного питання щодо заслуховування звіту міністра та припинення його повноважень. Голова Верховної ради відмовив народним депутатам, зазначивши, що порядок денний пленарних засідань був затверджений на засіданнях Погоджувальної Ради депутатських фракцій і вносити до нього зміни він не має права.

Проаналізуйте дії народних депутатів. Яким чином повинен діяти у цій ситуації Голова Верховної Ради? Який порядок прийняття рішення ВРУ щодо припинення повноважень посадових осіб встановлено законодавством?

➤ Бундестаг ФРН поставив питання про відповідальність Канцлера. Яка форма відповідальності Канцлера встановлена Конституцією ФРН?

Яких додаткових умов при цьому слід дотримуватись? Кому надано повноваження для внесення на розгляд цього питання?

➤ Розпорядженням Голови Верховної Ради України було затверджено структуру апарату ВРУ та призначено його керівника, яким став народний депутат України. Народні депутати звернулися до Конституційного суду України з вимогою визнати неконституційним розпорядження Голови ВРУ.

Проаналізуйте зазначену ситуацію. Який порядок утворення апарату ВРУ? Яке рішення повинен прийняти Конституційний Суд України?

➤ Уряд Франції звернувся до парламенту з проханням про дозвіл на видання ордонанса з питання, віднесеного до сфери законодавства. Дозвіл парламенту був отриманий.

Розкрийте зміст поняття «ордонанс». Чи повинен уряд отримати схвалення або висновок якого-небудь іншого державного органу, окрім парламенту для набуття чинності ордонансом? Чи має право уряд приймати ордонанс на невизначений строк?

➤ Закон, прийнятий парламентом Італії був направлений для процедури промульгації Президентом.

Які дії може здійснити Президент, якщо він не згоден із змістом закону? Яка процедура подолання вето Президента встановлена Конституцією Італії?

Тестові завдання

1. Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить:

- A. Верховному Суду України;
- B. Кабінету Міністрів України;
- C. громадянам України;
- D. центральним органам виконавчої влади;
- E. вірної відповіді немає.

2. Від імені Верховної Ради України контроль за використанням коштів Державного бюджету України здійснює:

- A. Рахункова палата;
- B. Бюджетний комітет Верховної Ради України;
- C. Міністерство фінансів;
- D. Національний банк України;
- E. вірної відповіді немає.

3. Парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини та громадянина здійснює:

- A. Генеральний прокурор України;
- B. Представник Президента України у Верховній Раді України;
- C. Голова Верховної Ради України;
- D. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- E. вірної відповіді немає.

4. Державний бюджет України затверджується...

- A. Президентом України;
- B. Верховною Радою України;

- C. Кабінетом Міністрів України;
- D. Національним банком України;
- E. вірної відповіді немає.

5. Державний бюджет України затверджується на:

- A. 1 рік;
- B. 5 років;
- C. 10 років;
- D. період до затвердження нового бюджету;
- E. вірної відповіді немає.

6. Повноваження Верховної ради України може достроково припинити:

- A. Президент України;
- B. Голова Верховної Ради України;
- C. Генеральний прокурор України;
- D. Конституційний Суд України;
- E. вірної відповіді немає.

7. Верховна Рада України приймає постанови:

- A. більшістю присутніх на засіданні депутатів;
- B. більшістю від її конституційного складу;
- C. кваліфікованою більшістю присутніх на засіданні депутатів;
- D. простою більшістю від числа депутатів, що проголосували;
- E. вірної відповіді немає.

8. Закрите засідання Верховної Ради України проводиться за рішенням:

- A. Голови Верховної Ради України;
- B. Секретаріату Верховної Ради України;
- C. більшості депутатів від конституційного складу;
- D. кваліфікованої більшості депутатів від конституційного складу;
- E. вірної відповіді немає.

9. Голова Верховної Ради України:

- A. обирається народом України;
- B. обирається Верховною Радою України;
- C. призначається Президентом України;
- D. обирається головами депутатських фракцій і груп;
- E. вірної відповіді немає.

10. Позачергові сесії Верховної Ради України скликаються:

- A. Президентом України;
- B. Головою Верховної Ради України на вимогу Президента України або на вимогу не менш як третини народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України;
- C. народними депутатами;
- D. депутатськими фракціями та групами;
- E. вірної відповіді немає.

11. Верховна Рада України є повноважною за умови обрання не менш як:

- A. однієї третини від її конституційного складу;

- В. половини від її конституційного складу;
- С. двох третин від її конституційного складу;
- Д. трьох четвертих від її конституційного складу;
- Е. вірної відповіді немає.

12. Повноваження народних депутатів України починаються з моменту:

- А. оголошення результатів виборів;
- В. відкриття першого засідання Верховної Ради України;
- С. складення присяги;
- Д. отримання депутатського посвідчення;
- Е. вірної відповіді немає.

13. Строк повноважень Верховної Ради України:

- А. 3 роки;
- В. 4 роки;
- С. 5 років;
- Д. 6 років;
- Е. вірної відповіді немає.

14. Народним депутатом України може бути громадянин, який проживає в Україні:

- А. постійно;
- В. протягом останнього року;
- С. протягом останніх 5 років;
- Д. протягом останніх 10 років;
- Е. вірної відповіді немає.

15. Народні депутати не можуть бути заарештовані, затримані та притягнуті до кримінальної відповідальності без згоди:

- А. Верховної Ради України;
- В. прокуратури;
- С. виборців;
- Д. суду;
- Е. вірної відповіді немає.

Тема 15. Уряд у сучасних державах

➤ Кабінет Міністрів України прийняв постанову, якою скасував пільги для громадян, встановлені законом. Група громадян звернулася до суду з позовом про скасування постанови як такої, що суперечить закону.

Як повинен вчинити суд, керуючись Конституцією України? До якої групи прав відноситься право громадян, яке вони захищають? Які гарантії захисту прав використали громадяни?

У зарубіжних державах залежно від форми правління уряди формуються такими основними способами: парламентським, позапарламентським та змішаним.

Охарактеризуйте способи формування уряду.

➤ У ФРН виник спір між урядами двох земель з питання публічно-правового характеру.

Який орган повинен розглядати цей спір: а) Президент; б) Парламент; в) Конституційний суд. Обґрунтуйте відповідь посиланнями на відповідну статтю Основного закону.

➤ Прем'єр-міністр України, перебуваючи в закордонному відрядженні з офіційним візитом, проголосив зміну зовнішньополітичного курсу держави. Верховна Рада України у відповідь на це оголосила Прем'єр-міністру недовіру, результатом чого стала відставка Кабінету Міністрів України.

Чи правомірні дії Верховної Ради та Прем'єр-міністра? Якими нормативними актами регулюється дане питання? Хто приймає рішення про зміну зовнішньополітичного курсу держави?

➤ Бундестаг ФРН поставив питання про відповідальність Канцлера.

Яка форма відповідальності Канцлера встановлена Конституцією ФРН? Яких додаткових умов при цьому слід дотримуватись? Кому надано повноваження для внесення на розгляд цього питання?

➤ Кабінет Міністрів України прийняв постанову, що суперечить Конституції України. Верховна Рада України визнала постанову як таку, що не відповідає Конституції держави.

Дайте юридичний аналіз викладеного факту. Який порядок скасування незаконних нормативних актів? Який орган має право вирішувати це питання?

➤ Уряд Франції звернувся до парламенту з проханням про дозвіл на видання ордонанса з питання, віднесеного до сфери законодавства. Дозвіл парламенту був отриманий.

Розкрийте зміст поняття «ордонанс». Чи повинен уряд отримати схвалення або висновок якого-небудь іншого державного органу, окрім парламенту для набуття чинності ордонансом? Чи має право уряд приймати ордонанс на невизначений строк?

➤ Прем'єр-міністр України скликав засідання уряду і доручив міністру Кабінету Міністрів України протягом 24 годин організувати його проведення, повідомити членів Кабінету Міністрів України та надати їм відповідні матеріали. У ході підготовки урядового засідання міністр Кабінету Міністрів України сформував проект порядку денного; визначив коло осіб, запрошених на засідання, до якого увійшли: керівники деяких державних комітетів та служб. Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови профільних комітетів Верховної Ради України, голови обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, керівники фахових управлінь Секретаріату Кабінету Міністрів України; а також надав дозвіл щодо присутності на урядовому засіданні представників офіційних засобів масової інформації. *Чи правомірні дії міністра Кабінету Міністрів України? Який порядок підготовки і проведення засідань Кабінету Міністрів України?*

➤ Прем'єр-міністр України виступив зі звітом про виконану роботу за рік перед Верховною Радою України. Звіт роботи Кабінету Міністрів визнано незадовільним.

Які наслідки це має для уряду і які наступні дії Президента України та Верховної Ради України (викласти поетапно, відповідь обґрунтувати із посиланнями на відповідні нормативно-правові джерела).

➤ Уряд однієї із земель ФРН звернувся до Федерального конституційного суду з питання про невідповідність права землі Основному закону.

Чи правомірне звернення з цього питання? Чи прийме до розгляду таке звернення Федеральний конституційний суд? Які справи розглядає Федеральний конституційний суд Федеративної Республіки Німеччини?

➤ Уряд Італії під час перерви в роботі парламенту прийняв розпорядження, що має силу закону, і того ж дня направив його для подальшого затвердження в палати парламенту. Депутати парламенту, мотивуючи тим, що вони знаходяться на парламентських канікулах, відмовилися зібратися спеціально для затвердження цього розпорядження.

Чи діятиме це розпорядження? Яка процедура встановлена Конституцією Італії для врегулювання подібних випадків?

 Необхідно розрізняти політичну відповідальність уряду та його членів перед парламентом або главою держави (відповідальність за політику) та їх

юридичну відповідальність за правопорушення. Політична відповідальність перед парламентом має місце тільки при парламентарних і змішаних формах правління, політична відповідальність перед главою держави – при деяких змішаних і президентських формах правління, а відповідальність за правопорушення – при будь-яких формах.

Охарактеризуйте форми політичної відповідальності уряду у сучасних державах.

Тестові завдання

1. За Конституцією України членом Кабінету Міністрів України не є:

- A. голова Державного комітету України;
- B. віце-прем'єр-міністр;
- C. міністр;
- D. Прем'єр-міністр;
- E. вірної відповіді немає.

2. Вищим органом в системі органів виконавчої влади є:

- A. Кабінет Міністрів України;
- B. Прем'єр-міністр України;
- C. Президент України;
- D. Керівник Офісу Президента України;
- E. вірної відповіді немає.

3. Чи мають право члени Кабінету Міністрів України суміщати свою службову діяльність з іншою роботою?

- A. мають;
- B. не мають;
- C. не мають, крім викладацької, наукової та творчої у позаробочий час;
- D. мають у позаробочий час;
- E. вірної відповіді немає.

4. Кабінет Міністрів України відповідальний перед:

- A. народом України;
- B. Президентом і Верховною Радою України;
- C. Президентом України;
- D. Прем'єр-міністром України;
- E. вірної відповіді немає.

5. Прем'єр-міністр України:

- A. обирається Верховною Радою України;
- B. обирається урядом України;
- C. призначається Президентом України;
- D. призначається Верховною Радою України за поданням Президента України;

Е. вірної відповіді немає.

6. Персональний склад Кабінету Міністрів України:

А. призначається Прем'єр-міністром України;

В. призначається Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України;

С. обирається народом України;

Д. обирається Верховною Радою України;

Е. вірної відповіді немає.

7. Відставка Прем'єр-міністра України має наслідком:

А. розпуск Парламенту України;

В. дострокові парламентські вибори;

С. відставку всього складу Кабінету Міністрів України;

Д. відставку Президента України;

Е. вірної відповіді немає.

8. Нормативні акти, які видає Кабінет Міністрів України - це:

А. укази;

В. накази;

С. рішення;

Д. постанови і розпорядження;

Е. вірної відповіді немає.

9. Прийняття Верховною Радою України резолюції недовіри Кабінетові Міністрів України має наслідком:

А. відставку Прем'єр-міністра України;

В. відставку Президента України;

С. відставку всього складу Кабінету Міністрів України;

Д. дострокові парламентські вибори;

Е. вірної відповіді немає.

10. Акти Кабінету Міністрів України підписує:

А. Президент України;

В. Голова Верховної Ради України;

С. Прем'єр-міністр України;

Д. Міністр юстиції України;

Е. вірної відповіді немає.

**Тема 16. Конституційно-правовий статус
центральных органів виконавчої влади в Україні**

➤ Прем'єр-міністр України призначив на посаду Міністра оборони України та Міністра закордонних справ України.

Чи правомірними є його повноваження? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на законодавство України.

 Щодо чіткого розуміння та визначення конституційно-правового інституту виконавчої влади необхідно обов'язково зазначити місце органів виконавчої влади в механізмі державної влади. Механізм державної влади будь-якої демократичної держави повинен будуватися та функціонувати на основі конституційної системи стримань і противаг, яка є базовим фактором виділення конституційної моделі організації виконавчої влади країни та конституційно-правового статусу органів що її утворюють.

Чи згодні ви з таким твердженням? Визначте місце центральних органів виконавчої влади в системі органів державної влади.

➤ Лемешко В., призначений на посаду міністра Кабінету Міністрів України. У день свого призначення, він одразу ж приступив до виконання своїх обов'язків, не склавши присягу.

Які наслідки передбачені законодавством для осіб, які не склали присягу? Відповідь обґрунтуйте.

 Діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, безперервності, законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості та прозорості, відповідальності.

Охарактеризуйте зазначені принципи.

 Центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом має визначені Конституцією та законодавством України особливі завдання та повноваження, щодо нього може встановлюватись спеціальний порядок утворення, реорганізації, ліквідації, підконтрольності, підзвітності, а також призначення і звільнення керівників та вирішення інших питань.

Зазначте центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. Охарактеризуйте їх повноваження.

➤ Президент України своїм указом ліквідував центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, мотивуючи це тим, що їх функції можуть виконувати інші міністерства.

Проаналізуйте складену ситуацію. Чи перевищив в даному випадку Президент свої повноваження?

 До складу Кабінету Міністрів України може бути призначено міністрів, які не очолюють міністерств.

Охарактеризуйте їх повноваження та визначте правовий статус.

➤ Громадянин України Романенко Л. звернувся до Міністерства освіти і науки України зі скаргою про порушення його прав на освіту, у зв'язку із воєнним станом в державі. Відповідні органи не розглянули скаргу, так як звернення Романенка Л. не містило даних, необхідних для прийняття обґрунтованого рішення та було оформлено без дотримання встановлених чинним законодавством вимог.

Чи правомірне рішення МОН? Які подальші дії Романенка Л.?

Зазначте повноваження освітнього омбудсмена.

Як подати скаргу до служби освітнього омбудсмена?

Тестові завдання

1. Міністерство є:

- A. центральним органом виконавчої влади;
- B. вищим органом виконавчої влади;
- C. місцевим органом виконавчої влади;
- D. органом місцевого самоврядування;
- E. вірної відповіді немає.

2. Хто утворює міністерства та інші центральні органи виконавчої влади?

- A. Прем'єр-міністр України;
- B. Верховна Рада України;
- C. Кабінет Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України;
- D. Президент України;
- E. вірної відповіді немає.

3. Основними завданнями міністерства як органу, що забезпечує формування та реалізує державну політику є

- A. забезпечення нормативно-правового регулювання;
- B. визначення пріоритетних напрямів розвитку;
- C. інформування та надання роз'яснень щодо здійснення державної політики;
- D. узагальнення практики застосування законодавства, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення та внесення в установленому порядку проектів законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України на розгляд Президентів України та Кабінету Міністрів України;
- E. усі відповіді вірні.

4. Хто призначає на посади керівників центральних органів виконавчої

влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України?

- A. Президент України;
- B. Верховна Рада України;
- C. Кабінет Міністрів України;
- D. Прем'єр-міністр України;
- E. вірної відповіді немає.

5. Які акти можуть видавати міністри, керівники інших центральних органів виконавчої влади?

- A. накази;
- B. рішення;
- C. постанови;
- D. укази;
- E. вірної відповіді немає.

6. Державний секретар міністерства призначається на посаду

- A. 4 роки;
- B. 5 років;
- C. 5 років;
- D. 7 років;
- E. вірної відповіді немає.

7. Державний секретар міністерства відповідно до покладених на нього завдань:

- A. організовує роботу апарату міністерства;
- B. організовує та контролює виконання апаратом міністерства Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерства та доручень міністра, його першого заступника та заступників, звітує про їх виконання;
- C. готує та подає міністру для затвердження плани роботи міністерства, звітує про їх виконання;
- D. забезпечує реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, контроль за її збереженням в апараті міністерства;
- E. усі відповіді вірні.

8. Патронатна служба міністра

- A. здійснює консультування міністра;
- B. здійснює підготовку необхідних для виконання завдань міністерства матеріалів;
- C. забезпечує зв'язок із посадовими особами інших органів державної влади;
- D. виконує доручення міністра;
- E. усі відповіді вірні.

9. Структуру апарату центрального органу виконавчої влади затверджує

- A. керівник центрального органу виконавчої влади за погодженням з міністром, який спрямовує та координує діяльність центрального органу виконавчої влади;
- B. Верховна Рада України;

- C. Кабінет Міністрів України;
- D. Прем'єр-міністр України;
- E. вірної відповіді немає.

10. Посадові особи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади несуть

- A. кримінальну відповідальність;
- B. адміністративну відповідальність;
- C. цивільно-правову відповідальність;
- D. дисциплінарну відповідальність;
- E. усі відповіді вірні.

Тема 17. Судова влада у сучасних державах

 Незважаючи на відносну самостійність судової гілки влади, її діяльність багато в чому залежить від інших гілок влади і, передусім, від законодавчої.

Охарактеризуйте зв'язок судової гілки влади із законодавчою та виконавчою гілками влади, посилаючись на норми Конституції України.

➤ Суддя районного суду м. Одеси Коваленко Д., був затриманий за підозрою у вчиненні злочинного діяння, за яке встановлена кримінальна чи адміністративна відповідальність. На його повідомлення, що він є суддею та на нього поширюються положення щодо недоторканності та імунітету судді, поліція не відреагувала.

Як вирішити складену ситуацію? Чи вірні дії працівників правоохоронних органів? Відповідь обґрунтуйте. Розкрийте особливості недоторканності та імунітету судді.

 Охарактеризуйте форми звернення до Конституційного Суду України - конституційне подання та конституційне звернення.

Хто має право їх подавати, з яких питань та яких вимог потрібно дотримуватись при їх складенні ?

➤ Суддя Романенко О. був тимчасово відсторонений від здійснення правосуддя на 3 місяці у зв'язку із притягненням його до кримінальної відповідальності на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора в порядку, встановленому законом.

Хто приймає рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя? Який строк відсторонення від здійснення суддівських повноважень встановлений у Законі?

➤ Конституційний Суд України відмовив у розгляді клопотання малого підприємства «Ардо» про неконституційність постанови Кабінету Міністрів України.

Чи правомірні дії суду? Які нормативні акти регулюють дане питання? Відповідь обґрунтуйте.

➤ Під час судового розгляду справи щодо притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка порушила правила перетину кордону, один із учасників судового процесу почав вигукувати нецензурні висловлювання в бік судді, що розглядав справу, тим самим виявивши неповагу до суду.

Чи існує відповідальність за неповагу до суду та судді? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативно-правові акти держави.

➤ Голова Конституційного Суду України, будучи у складі урядової делегації за межами України, свої повноваження передав одному із членів Конституційного Суду України, вважаючи, що той, як старший за віком, має достатній життєвий досвід і своєю професійною підготовкою зможе краще, ніж будь-хто, організувати та забезпечити нормальну роботу Конституційного Суду України.

Чи правильно вчинив Голова Конституційного Суду України в даній ситуації? Хто повинен замінити Голову Конституційного Суду України у випадку відсутності або неможливості виконання ним своїх повноважень? Відповідь обґрунтуйте із посиланням на нормативно-правові акти.

➤ Суддя Верховного Суду Словацької Республіки Ярослав Кошица 1934 року народження працював у складі суду до грудня 1997 року. У грудні 1997 року він був звільнений з цієї посади за віком.

Який орган звільняє суддів у Словацькій Республіці? Чи правомірне рішення в даному випадку?

➤ Розглядаючи на одному із засідань Верховної Ради України питання про судову систему, народний депутат Марчук Р. не погодився з прийнятим рішенням, за яке проголосувала переважна більшість депутатів. Депутат Марчук вважав, що прийняте рішення суперечить діючій Конституції України, а тому він, використовуючи свої депутатські повноваження, від свого імені вніс письмову пропозицію до Конституційного Суду України з проханням на одному з перших засідань розглянути питання про відповідність прийнятого Верховною Радою рішення Основному Закону України – Конституції України.

Чи правильно вчинив народний депутат Марчук Р. у даній ситуації?

У яких випадках Конституційний Суд України має право відмовити у порушенні провадження? Кому надано право виносити питання на розгляд Конституційного Суду України?

➤ За встановленими фактами грубого порушення діючого законодавства були зібрані відповідні матеріали, і Генеральною прокуратурою порушено кримінальну справу. У ході розслідування було виявлено невідповідність діючого законодавства міжнародним угодам, які регулюють посередницьку діяльність різних фірм. Генеральний прокурор направив відповідні матеріали на розгляд до Конституційного Суду України. На засіданні Конституційного Суду України при розгляді справи двоє суддів утрималися від голосування. Незважаючи на це, відповідне рішення суду було прийнято переважною більшістю голосів.

Які вимоги ставляться до рішень, що приймаються Конституційним Судом України? Чи мають право утримуватися від голосування судді Конституційного Суду України, коли вони не згодні з рішенням суду, і як вони повинні вчинити у даній ситуації? Відповідь обґрунтуйте із посиланнями на відповідні нормативно-правові джерела.

➤ Місцева преса звинуватила Суддю Верховного суду США, котрий був у сварці зі своєю дружиною, у тому, що він був у ганебному зв'язку зі жінкою легкого поведження. На спробу ініціювати питання про звільнення його з посади, він заявив що це є його власне, особисте життя і воно нікого не повинно стосуватися.

Як має вирішитися питання у цьому випадку? Аргументуйте відповідь, використовуючи конституційне законодавство США.

➤ Відкривши конституційне провадження та підготувавши необхідні матеріали для засідання Конституційного Суду, на розгляд було винесено питання про невідповідність Указу Президента “Про деякі зміни в оподаткуванні” Основному Закону – Конституції України. З поважних причин були відсутні 6 суддів Конституційного Суду України. Незважаючи на це, засідання Суду відбулося, але при голосуванні за винесення рішення проголосувало 8 суддів, а 4 судді від голосування утримались.

Дайте юридичну оцінку даній ситуації. За наявності якої кількості суддів Конституційного Суду України засідання вважається повноважним? Яка кількість голосів членів Конституційного Суду України необхідна, щоб рішення вважалось прийнятим?

Поряд із державними судами в деяких зарубіжних країнах діють суди шаріату, мусульманському суду підлягають лише єдиновірці або особи, що погодилися на такий суд, народні засідателі, присяжні тут відсутні, судочинство здійснюється за канонами шаріату; в деяких мусульманських країнах відсутня процедура оскарження рішень суду, звертатися можна лише до імама – вищої духовної особи в державі.

Зазначте в яких країнах існує мусульманська модель судової системи та в чому полягають її особливості?

➤ Здійснюючи попередню підготовку питань для розгляду їх Конституційним Судом України, суддя звернувся до Служби безпеки України з вимогою надати йому необхідні матеріали та інформацію, яка потрібна у справі. Працівники Служби безпеки України відмовили судді Конституційного Суду, мотивуючи це тим, що всі матеріали і будь-яка інформація не можуть бути наданими, оскільки є секретними і розголошенню не підлягають.

Дайте правову оцінку даній ситуації. У яких випадках і на кого поширюються права суддів Конституційного Суду України щодо надання відповідної інформації та матеріалів? Відповідь обґрунтуйте із посиланнями на відповідні нормативно-правові джерела.

➤ Громадянин України звернувся за захистом права на освіту до Європейського Суду з прав людини. Європейський Суд з прав людини відмовив взяти до розгляду заяву громадянина України пояснюючи це тим, що з моменту останнього рішення прийнятого державними органами України пройшло більше, ніж 6 місяців.

Чи правомірні вимоги громадянина України? Чи вірні дії Європейського суду з прав людини. Які нормативні акти регулюють дане питання? Що є підставою відмовити в розгляді справи Європейським Судом з прав людини?

Суддівський корпус в зарубіжних країнах формується, як правило, шляхом призначення, хоча зустрічаються і випадки виборності.

Зазначте в яких зарубіжних країнах існує система виборності суддівського корпусу, посилаючись на правові акти держави.

➤ До Конституційного Суду України звернулася група народних депутатів України з вимогою визнати неконституційним закон через порушення процедури його схвалення. У зверненні було зазначено, що народний депутат України Гречко Д., у зв'язку із виїздом у відрядження дав письмове доручення помічникові-консультанту бути присутнім замість нього на пленарному засіданні ВРУ та брати участь у голосуванні, що і було ним зроблено.

Проаналізуйте зазначену ситуацію. Які права має помічник-консультант народного депутата? Яке рішення може прийняти Конституційний Суд України?

➤ Громадянин України Нестеренко Р., закінчивши навчання в юридичному закладі вирішив стати суддею.

Визначте, хто може бути суддею? Який правовий статус судді в Україні?

Тестові завдання

1. Призначення на посаду професійного судді здійснюється:

- A. Президентом України на підставі та в межах подання Вищої ради правосуддя;
- B. Верховною Радою України;
- C. Головою Конституційного Суду України;
- D. Головою Верховного Суду України;
- E. вірної відповіді немає.

2. Голова Верховного Суду України:

- A. призначається Верховною Радою України;
- B. призначається Президентом України;
- C. обирається Пленумом Верховного Суду України;
- D. обирається з'їздом суддів України;
- E. вірної відповіді немає.

3. Основними засадами судочинства в Україні є:

- A. пріоритет прав та інтересів громадян;
- B. державна мова судочинства;
- C. обов'язковість судових рішень;
- D. рівність усіх учасників судового процесу перед судом;
- E. усі відповіді вірні.

4. Суддівське самоврядування вирішує питання:

- A. забезпечення організаційної єдності функціонування органів судової влади;
- B. зміцнення незалежності судів, суддів, захист професійних інтересів суддів, у тому числі захист від втручання в їхню діяльність;
- C. участі у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів та контроль за додержанням установлених нормативів такого забезпечення;
- D. обрання суддів на адміністративні посади в судах у порядку, встановленому Законом;
- E. усі відповіді вірні.

5. Конституційний Суд України складається з:

- A. 9 суддів;
- B. 15 суддів;
- C. 18 суддів;
- D. 30 суддів;
- E. вірної відповіді немає.

6. Голова Конституційного Суду України обирається на:

- A. 3 роки;
- B. 4 роки;

- C. 5 років;
D. 9 років;
E. вірної відповіді немає.
- 7. Судею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який досяг віку:**
A. 25 років;
B. 30 років;
C. 35 років;
D. 40 років;
E. вірної відповіді немає.
- 8. На посаду судді може бути рекомендований громадянин України, який досяг віку:**
A. 21 рік;
B. 25 років;
C. 30 років;
D. 35 років;
E. законодавством не визначено.
- 9. Кандидат на посаду судді повинен мати стаж роботи в галузі права не менше:**
A. 3 років;
B. 5 років;
C. 7 років;
D. 10 років;
E. законодавством не визначено.
- 10. Присяжним може бути громадянин України, який досяг віку:**
A. 18 років;
B. 21 рік;
C. 25 років;
D. 30 років;
E. законодавством не визначено.

Тема № 18. Конституційний контроль у практиці сучасних держав

Елементом захисту чи то охорони конституції є конституційний контроль. Вживання терміну «конституційний контроль» викликає ряд дискусій в наукових колах. Крім визначення змісту самого терміну, багато науковців сперечаються який саме термін слід вживати «конституційний контроль» чи «конституційний нагляд».

Ознайомтеся із науковими позиціями авторів відносно вживання термінів «конституційний контроль» чи «конституційний нагляд». Зазначте ці поняття.

 Здійснення конституційного контролю можливе лише за умови наявності конституції як такої, водночас норми конституції повинні бути формально визначеними та мати вищу юридичну силу порівняно з нормами усіх інших актів.

Чи може здійснюватися конституційний контроль у державі, яка немає писаної конституції?

 Сутність конституційного контролю вчені правознавці визначають по-різному. Окремі вчені зводять сутність конституційного контролю лише до визначення конституційності нормативно-правових актів. У більш складній формі конституційний контроль включає у свій зміст не лише перевірку відповідності Конституції нормативних правових актів, а й перевірку відповідності конституційним нормам діяльності суб'єктів суспільних відносин.

На Вашу думку, яка позиція вчених є найбільш точною?

 Ідею ранжування норм усередині одного закону було розвинуто в рамках теорії про «неконституційні конституційні норми». Можна уявити собі, що конституцієдавець своєю волею присвоїв деяким конституційним нормам ранг, вищий за ранг інших. Наприклад, абзац 3 статті 79 Конституції Німеччини позбавляє законодавця, який хоче змінити Конституцію, можливості розпоряджатися змістом певних її норм. З цього можна зробити висновок, що певні конституційні норми як такі, що мають «фундаментальний» характер, належать до вищого рангу порівняно з іншими.

Чи згодні ви з цією позицією? Виразіть власну думку.

➤ У своїй діяльності Конституційний Суд України оперує поняттям верховенства права, основною складовою якого є принцип справедливості, дотримання балансу між інтересами особи, суспільства і держави. У Рішенні від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 з цього приводу Суд вказав, що «одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України». Крім того, Суд як гарант верховенства Конституції на території України не може залишити без уваги встановлений у ході розгляду справи факт наявності в правовій системі країни неконституційної норми. Тому якщо в ході розгляду справи буде встановлено невідповідність Конституції, крім положення оспорюваного правового акту, також і іншого правового акту, що впливає на

прийняття рішення у справі, такий акт (його окремі положення) визнаються неконституційними, навіть якщо про це не було сказано в конституційному зверненні.

Ознайомтеся із рішенням Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004. Розкрийте його зміст.

Тестові завдання

1. Під конституційним контролем слід розуміти:

- A. здійснення контролю за виконанням конституцій країн;
- B. будь-яку форму перевірки на відповідність конституції, тобто не суперечливість їй актів і дій органів публічної влади;
- C. структуру, правове становище і співвідношення вищих органів державної влади;
- D. самостійну незалежну сферу публічної влади, що являє собою сукупність повноважень із здійснення правосуддя та тлумачення норм права;
- E. правильної відповіді не має.

2. За формою конституційний контроль буває:

- A. консультативним або ухвальним;
- B. обов'язковим або факультативним;
- C. абстрактним або конкретним;
- D. формальним або матеріальним;
- E. повним або частковим.

3. Конституційний контроль при якому перевірці підлягає дотримання конституційних умов і вимог, які належать до видання акту називається:

- A. попереднім;
- B. консультативним;
- C. матеріальним;
- D. формальним;
- E. повним.

4. Конституційний контроль в залежності від кола суб'єктів що його здійснюють буває:

- A. політичним і суспільним;
- B. судовим і політичним;
- C. обов'язковим і факультативним;
- D. поточним і ухвальним;
- E. правильної відповіді не має.

5. Заснування спеціальних судових або квазі судових органів конституційного контролю характерно для:

- A. політичного конституційного контролю;
- B. суспільного конституційного контролю;
- C. американської системи судового конституційного контролю;

- D. європейської системи судового конституційного контролю;
- E. відносного конституційного контролю.

6. Яким способом формується Федеральний Конституційний Суд Німеччини:

- A. президентським;
- B. парламентським;
- C. позапарламентським;
- D змішаним;
- E. урядовим.

7. Якої моделі судової системи не існує:

- A. англосаксонської;
- B. континентальної;
- C. мусульманської;
- D. іберійської;
- E. правильної відповіді не має.

8. Існування двох судових систем – федеральної і суб'єктів федерації обумовлено:

- A. формою правління країни;
- B. формою державного устрою країни;
- C. видом політичного режиму;
- D. демографічною ситуацією;
- E. політичною системою країни.

9. Розвинута законодавча база, формальне невизнання судового прецеденту як джерела права, активна роль судді в процесі, використання апеляційної та касаційної форм оскарження судових рішень – це основні ознаки:

- A. англосаксонської моделі судової системи;
- B. континентальної моделі судової системи;
- C. мусульманської моделі судової системи;
- D. соціалістичної моделі судової системи;
- E. правильної відповіді не має.

10. Який порядок оскарження передбачає, що вищестоящий суд перевіряє лише дотримання закону нижчим судом, не розглядаючи діло по суті:

- A. апеляція
- B. касація;
- C. клопотання;
- D. ревізія;
- E. інтерпеляція.

Тема № 19. Правоохоронні органи сучасних держав

- Конституція України визначила захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки

найважливішою функцією держави, реалізація якої покладається на правоохоронні органи. Система таких органів будується таким чином, щоб комплексно забезпечити захист національної безпеки та публічного порядку, охорону життя і здоров'я громадян, їх прав, свобод та законних інтересів.

Зазначте систему правоохоронних органів України, посилаючись на відповідні нормативно-правові акти.

➤ У результаті проведеного службового розслідування з'ясувалося, що начальних одного із управлінь Національної поліції Симонян Р. уже тривалий час має громадянство ще однієї держави.

Проаналізуйте конституційно-правовий аспект складеної ситуації. Яку юридичну відповідальність встановлено за подібний факт?

➤ Слідчий Уманської районної прокуратури Майденко Д. без санкції прокурора здійснив обшук на квартирі громадянина Мавританії Зумбо, який постійно проживає в м. Умані. Свої дії слідчий вважав правомірними і обґрунтував їх тим, що Зумбо є іноземцем та не має права на недоторканість житла.

Дайте правову оцінку діям слідчого.

➤ У період між сесіями Верховної Ради України, народний депутат України Романенко А. звернувся до обласного прокурора з вимогою здійснити нагляд за додержанням процедур, передбачених законодавством, під час проведення досудового слідства по справі громадянина Зайцева М. Прокурор відмовився виконувати вимоги народного депутата, після чого депутат направив запит Генеральному прокурору України щодо притягнення обласного прокурора до відповідальності за невиконання вимог народного депутата України.

Дайте юридичний аналіз складеній ситуації. Чи має право народний депутат звертатися до обласного та Генерального прокурорів з такими вимогами. Дайте обґрунтовану відповідь на запит народного депутата України.

➤ Слідчим прокуратури м. Київ, було винесено постанову про затримання громадянина Коваленка Л. та пред'явлення йому обвинувачення у скоєнні злочину. Після того як було встановлено, що громадянин Коваленко Л. обраний народним депутатом України, хоча ще не встиг прийняти присягу народного депутата, до ВРУ було направлено подання щодо надання згоди парламенту на притягнення Коваленка Л. до кримінальної відповідальності. ВРУ звернулася до Генерального прокурора України з вимогою скасувати постанову слідчого та негайно відзвітувати щодо затримання Коваленка Л.

Генеральний прокурор пояснив, що процедуру затримання було дотримано, оскільки Коваленко Л. не є народним депутатом.

Дайте правову оцінку діям слідчого та Генерального прокурора. В чому полягають особливості порядку затримання, арешту та притягнення до відповідальності народних депутатів України?

➤ На запитання викладача зазначити, які правоохоронні органи існують в Україні, студент Ячко Р. відповів, що це: прокуратура, Національна поліція України, Національна гвардія, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Державна фіскальна служба України, Державна прикордонна служба України, Військова служба правопорядку у Збройних Силах України, Державна пенітенціарна служба України.

Чи згодні Ви з його думкою? Відповідь обґрунтуйте.

➤ Капітан поліції Маценко О. отримав свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю. Здійснював свою діяльність індивідуально, у вільний від роботи час. Адвоката Маценка О. було позбавлено права на зайняття адвокатською діяльністю, внаслідок порушення вимог щодо несумісності. Маценко О. вважає, що позбавлення його права на зайняття адвокатською діяльністю є порушенням його конституційного права на працю, оскільки адвокатська діяльність є його додатковим заробітком.

Надайте роз'яснення складеній ситуації. Розкрийте зміст вимог щодо несумісності.

➤ Внаслідок важкої хвороби правоохоронець Січко В. більше 100 днів знаходився на лікарняному. На 120-й день під час перебування в лікарні він отримав повідомлення про те, що внаслідок затяжної хвороби він не в змозі виконувати свої службові обов'язки, а тому його буде звільнено з роботи у зв'язку із хворобою протягом чотирьох місяців. Правоохоронець вирішив захистити своє право в суді, але звернутися до суду, на його думку, для нього було неможливим через відсутність коштів на оплату послуг адвоката, оскільки всі гроші він витратив на лікування.

Чи порушені в даному випадку права правоохоронця? Які умови надання безоплатної правової допомоги?

➤ Державна податкова інспекція ГУ ДПС у Черкаській області, прийняла рішення, відповідно до якого встановила додаткове оподаткування, яке не передбачено законодавством України, для окремої категорії населення.

Чи правомірне рішення податкової інспекції? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на відповідні нормативно-правові акти.

Тестові завдання

1. До правоохоронних органів належать:

- A. органи Міністерства внутрішніх справ;
- B. прокуратура;
- C. адвокатура;
- D. Служба безпеки;
- E. усі відповіді вірні.

2. До правоохоронних органів належать:

- A. Державна фіскальна служба;
- B. Національне антикорупційне бюро;
- C. органи Міністерства юстиції;
- D. Національна поліція;
- E. усі відповіді вірні.

3. До якої із гілок влади належать правоохоронні органи?

- A. законодавча;
- B. виконавча;
- C. судова;
- D. контрольно-наглядова;
- E. правильної відповіді немає.

4. Основні напрями діяльності правоохоронних органів:

- A. захист людини, її життя, здоров'я, прав, свобод та законних інтересів, незалежно від віку, статі, національності, расової приналежності, мови тощо;
- B. створення умов щодо сприяння реалізації прав і свобод кожним громадянином, відповідно до Конституції України, шляхом охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки;
- C. усунення причин і обставин, які загрожують процесу реалізації конституційних прав і свобод людини, обмежують можливості повної реалізації вказаних прав або підривають існуючі гарантії здійснення прав в суспільстві;
- D. встановлення винних у порушенні прав і свобод людини та притягнення їх до відповідальності згідно чинного законодавства, вимог міжнародних стандартів прав людини;
- E. усі відповіді вірні.

5. Адвокатура – це...

- A. це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності;
- B. недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній

основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом;

С. центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску;

Д. самостійний централізований орган державної влади, що діє в системі правоохоронних органів держави та забезпечує захист від неправомірних посягань на суспільний і державний лад, права й свободи людини, а також основи демократичного устрою засобами та методами, які передбачено законом;

Е. правильної відповіді немає.

6. Прокуратура - це ...

А. недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом;

В. це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності;

С. самостійний централізований орган державної влади, що діє в системі правоохоронних органів держави та забезпечує захист від неправомірних посягань на суспільний і державний лад, права й свободи людини, а також основи демократичного устрою засобами та методами, які передбачено законом;

Д. центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску;

Е. правильної відповіді немає.

7. Нотаріат – це...

А. недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній

основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом;

В. центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску;

С. самостійний централізований орган державної влади, що діє в системі правоохоронних органів держави та забезпечує захист від неправомірних посягань на суспільний і державний лад, права й свободи людини, а також основи демократичного устрою засобами та методами, які передбачено законом;

Д. це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності;

Е. правильної відповіді немає.

8. Державна фіскальна служба – це...

А. центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску;

В. недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом;

С. це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності;

Д. самостійний централізований орган державної влади, що діє в системі правоохоронних органів держави та забезпечує захист від неправомірних посягань на суспільний і державний лад, права й свободи людини, а також основи демократичного устрою засобами та методами, які передбачено законом;

Е. правильної відповіді немає.

9. Служба безпеки України – це...

А. державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України;

В. недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом;

С. центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску;

Д. самостійний централізований орган державної влади, що діє в системі правоохоронних органів держави та забезпечує захист від неправомірних посягань на суспільний і державний лад, права й свободи людини, а також основи демократичного устрою засобами та методами, які передбачено законом;

Е. правильної відповіді немає.

10. Державна прикордонна служба – це...

А. державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України;

В. недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом;

С. правоохоронний орган спеціального призначення, на який покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону України та охорони суверенних прав України в її винятковій (морській) економічній зоні;

Д. самостійний централізований орган державної влади, що діє в системі правоохоронних органів держави та забезпечує захист від неправомірних посягань на суспільний і державний лад, права й свободи людини, а також основи демократичного устрою засобами та методами, які передбачено законом;

Е. правильної відповіді немає.

Тема № 20. Роль Національної поліції у забезпеченні конституційних прав і свобод громадян України

 Розгляньте процес реформування Національної поліції України. Охарактеризуйте його етапи та періоди розвитку.

Дослідіть чинне законодавство, що регламентує діяльність Національної поліції у процесі євроінтеграції.

➤ Під час затримання правопорушника Лозенка М., який вчинив грабіж, поліцейський застосував фізичну силу, чим спричинив йому легкі тілесні ушкодження. Поліцейський письмово повідомив свого керівника про спричинений факт. В свою чергу керівник поліції повідомив прокурора про завдання Лозенку М. тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили поліцейським.

Проаналізуйте зазначену ситуацію. Чи нестиме відповідальність поліцейський за нанесення тілесних ушкоджень при затриманні правопорушника?

➤ На службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою.

Які ще вимоги до кандидатів на службу в поліції визначені у законодавстві?

➤ Громадянин України Тимченко В. виявив бажання вступити на службу в поліцію. З метою визначення стану його здоров'я щодо придатності до служби, його зобов'язали пройти медичне обстеження, що включало в себе психофізіологічне обстеження, обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності. При здачі аналізів в крові Тимченка В. були виявлені наркотичні речовини.

Проаналізуйте зазначену ситуацію.

➤ Під час прийняття на службу в органи поліції, громадянин України Золотаренко М. завідомо дав неправдиву інформацію про членів своєї родини, пояснюючи це тим, що вони не спілкуються.

Чи правомірні дії Золотаренка М.? Чи є цей факт перешкодою для прийняття його на службу в органи поліції?

➤ 11 березня 2025 року до чергової частини поліції надійшло повідомлення про те, що по вулиці Скисній, 135, бігає невідомий чоловік та з нецензурними словами кидається на перехожих, погрожуючи розправою. Приїхавши на виклик, з'ясувалося, що ніякого правопорушення немає, а дзвінок до поліції здійснили школярі, вирішивши так порозважатись.

Чи будуть нести відповідальність школярі за вчинені дії? Чи покладається відповідальність за такі дії на їх батьків?

➤ Відповідно до наданих повноважень (п.1 ч.1 ст. 23 ЗУ «Про Національну поліцію») поліцейський вимагав від громадянини Матроненка Л., який порушує громадський порядок, припинити правопорушення. На вказані дії Матроненко Л. відповів, що поліцейський має захищати його права, а не виховувати та робити зауваження. Між ними спалахнула суперечка.

Розгляньте складену ситуацію, посилаючись на законодавство нашої держави.

Тестові завдання

1. До правоохоронних органів належать:

- A. Державна фіскальна служба;
- B. Національне антикорупційне бюро;
- C. органи Міністерства юстиції;
- D. Національна поліція;
- E. усі відповіді вірні.

2. Національна поліція України – це орган...

- A. законодавчої влади;
- B. виконавчої влади;
- C. судової влади;
- D. законодавством не визначено;
- E. правильної відповіді немає.

3. Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- A. забезпечення публічної безпеки і порядку;
- B. охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- C. протидії злочинності;
- D. надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;
- E. усі відповіді вірні.

4. Поліція у своїй діяльності керується принципом

- A. верховенства права;
- B. законності;
- C. дотримання прав і свобод людини;
- D. відкритості та прозорості;
- E. усі відповіді вірні.

5. У складі поліції функціонують:

- A. кримінальна поліція;

- В. патрульна поліція;
- С. поліція охорони;
- Д. поліція особливого призначення;
- Е. усі відповіді вірні.

6. Хто затверджує структуру центрального органу управління поліції?

- А. Президент України;
- В. Верховна Рада України;
- С. Кабінет Міністрів України;
- Д. керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України;
- Е. правильної відповіді немає.

7. Керівник поліції призначається на посаду та звільняється з посади

- А. Президентом України;
- В. Верховною Радою України;
- С. Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра внутрішніх справ України;
- Д. Генеральним прокурором України;
- Е. правильної відповіді немає.

8. Керівником поліції може бути призначена особа, яка має досвід роботи у галузі права не менше...

- А. 7 років;
- В. 5 років;
- С. 3 роки;
- Д. законодавством не визначено;
- Е. правильної відповіді немає.

9. Поліція відповідно до покладених на неї завдань:

- А. здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- В. виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- С. вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- Д. здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- Е. усі відповіді вірні.

10. Поліції (поліцейському) заборонено:

- А. здійснювати превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- В. вживати заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі;
- С. застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску;

- D. здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;
- E. правильної відповіді немає.

Тема № 21. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах

➤ Народний депутат України Семиноженко А., звернувся до виконавчого комітету міської ради із проханням про надання інформації, яка необхідна йому для виконання депутатських повноважень. Завідуюча відділу відмовилася надати інформацію, мотивуючи це тим, що народний депутат має право вимагати інформацію від центральних органів держави, а міські органи влади йому не підпорядковуються.

Дайте правову оцінку даній ситуації. Відповідь обґрунтуйте із посиланнями на відповідні нормативно-правові джерела.

➤ Посадова особа районної адміністрації запропонувала власнику приватного підприємства Лисенку Р. вступити до політичної партії. Після відмови Лисенка Р., йому було відмовлено в пільговому кредиті та не продовжено договір оренди приміщення.

Дайте юридичну кваліфікацію даного казусу. Яке конституційне право підприємця було порушено? Які форми захисту своїх прав може використати підприємець? Які нормативні акти регулюють дане питання? Чи перевищила районна адміністрація свої повноваження?

➤ Жителі м. Херсон Федченко Р., Антоненко Л. та Косенко Д. вирішили побувати на черговій сесії міської ради, де повинні були розглядатися земельні питання, і виступити перед депутатами з інформацією про недопустимість передачі в користування суб'єктам господарських земельних ділянок поблизу школи. За 5 днів до проведення сесії, вони звернулися з листом до міського голови, в якому вони просили дозволити їм бути присутніми і виступити на засіданні постійної комісії та на пленарному засіданні міської ради. Жителі міста отримали письмовий дозвіл через 3 дні після закінчення чергової сесії.

Чи відповідають дії міського голови вимогам чинного законодавства? Які форми участі членів територіальної громади в роботі органів місцевого самоврядування? Чи були порушені строки на отримання дозволу?

➤ Голова районної державної адміністрації звернувся до Верховної Ради України із поданням про призначення позачергових виборів міського голови. У поданні було зазначено, що міський голова відмовляється підписувати й оприлюднювати рішення, прийняті більшістю голосів на пленарних

засіданнях міської ради, а також розглядати запити й звернення депутатів міської ради.

Чи відповідають дії голови районної державної адміністрації та міського голови вимогам закону? Відповідь обґрунтуйте із відповідними посиланнями на норми законів.

➤ Громадянин Костенко Є. звернувся до Голови державної адміністрації зі скаргою на бездіяльність селищного голови Даниленка П. У скарзі Костенко Є. відзначив, що він три місяці тому звернувся до селищного голови із заявою, в якій просив взяти його на облік як такого, що потребує поліпшення житлових умов. Від селищного голови Костенко Є. відповіді так і не отримав.

Проаналізуйте зазначену ситуацію. Які заходи можна застосувати до селищного голови? Які строки визначені законодавством для розгляду звернень громадян?

➤ Жителі м. Коростень зібрали мітинг на центральній площі, повідомивши місцеві органи влади про його проведення. Органи місцевої виконавчої влади припинили захід, мотивуючи це тим, що в організаторів відсутній письмовий дозвіл на проведення мітингу.

Дайте юридичний аналіз викладеного факту. Які форми захисту своїх прав можуть використати жителі міста? Обґрунтуйте правомірність дій жителів міста та органів влади? Які нормативні акти регулюють дане питання?

➤ Священнослужитель, що має громадянство Польщі, тимчасово, перебуваючи в Україні в місті Ладижин, в місцевому будинку культури здійснював релігійний обряд. За півгодини до завершення обряду голова міської ради Котюк В. заборонив його проведення, посилаючись на його незаконність.

Дайте юридичний аналіз викладеного факту. Чи правомірні дії голови міської ради та священнослужителя? Які нормативні акти регулюють дане питання?

➤ Міська рада Умані прийняла рішення, яким встановила адміністративну відповідальність за порушення громадського порядку. Голова районної державної адміністрації своїм розпорядженням скасував це рішення.

Чи правомірні дії міської ради і голови державної районної адміністрації? Чи є порушення закону в даній ситуації? Відповідь обґрунтуйте із відповідними посиланнями на нормативно-правові джерела.

➤ Голова селища Крижополя звернувся до прокурора Тульчинського району з проханням дати тлумачення положенням статті 13 Конституції України, яка визначає об'єкти права власності Українського народу. В отриманій відповіді стверджувалося, що Конституція України визначає

землю, її надра, інші природні ресурси як об'єкти виключного права власності Українського народу, а від його імені це право можуть здійснити лише органи публічної влади. На підставі даного тлумачення Крижопільська селищна рада прийняла рішення про припинення приватизації земельних ділянок у межах міста.

Дайте правову оцінку діям Крижопільської селищної ради.

Чи можна вважати тлумачення Конституції України, зроблене прокурором Тульчинського району, офіційним?

➤ Виконавчий комітет Тарутинської селищної ради прийняв рішення, яким заборонив користуватися опалювальними приладами з 22 години вечора до 7 години ранку, мотивуючи це посиленнями протипожежних заходів. Цим же рішенням, відносно порушників, було встановлено адміністративну відповідальність. Прокурор району визнав рішення виконкому незаконним та опротестував його.

Чи є підстави для протесту прокурора? Вирішіть складену ситуацію.

➤ У рішенні Конституційного суду України від 4 липня 2002 р. зазначається «будь-яка робота, яка здійснюється «на постійній основі», виключає її поєднання з певними посадами в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, які передбачають роботу на такій же постійній основі, зокрема на посадах керівників органів виконавчої влади».

Визначте чи може депутат місцевої ради, який не обіймає керівної посади у раді поєднувати депутатський мандат з посадою керівника органу виконавчої влади?

Тестові завдання

1. Органами місцевого самоврядування в Україні є:

- A. міська рада;
- B. районна рада;
- C. обласна рада;
- D. органи самоорганізації населення;
- E. усі відповіді вірні.

2. Депутати міської ради обираються строком на:

- A. 1 рік;
- B. 4 роки;
- C. 5 років;
- D. 7 років;
- E. правильної відповіді не має.

3. Міський голова обирається строком на:

- A. 3 роки;

- В. 4 роки;
- С. 5 років;
- Д. 6 років;
- Е. правильної відповіді не має.

4. Голова обласної ради обирається:

- А. населенням області;
- В. територіальною громадою;
- С. відповідною радою;
- Д. виборчою комісією;
- Е. Верховною Радою України.

5. Що таке місцеве самоврядування за Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”?

- А. це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України;
- В. система органів публічної влади, уповноважених вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України;
- С. гарантоване державою право громадян України брати участь у вирішенні суспільних та державних справ за місцем проживання;
- Д. система форм безпосередньої та представницької демократії, що застосовуються для вирішення питань місцевого значення;
- Е. правильної відповіді не має.

6. Назвіть основні принципи місцевого самоврядування в Україні:

- А. народовладдя, законність, гласність, колегіальність, поєднання місцевих і державних інтересів, виборності, державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування;
- В. народовладдя, законність, гласність, виборність, судовий захист, субординація, поділ влади;
- С. народовладдя, законність, поділ влади, верховенство права, децентралізація;
- Д. народовладдя, законність, самостійність, призначуваність, компетентність, поєднання державних і місцевих інтересів;
- Е. правильної відповіді не має.

7. Що таке “територіальна громада”?

- А. жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр;
- В. жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста; громадяни України, зареєстровані у певному населеному пункті;

- С. жителі, об'єднані постійним проживанням в самостійних адміністративно-територіальних одиницях України;
- Д. Законом не визначено;
- Е. правильної відповіді не має.

8. Назвіть основні наукові концепції місцевого самоврядування:

- А. державницька, громадівська, муніципального дуалізму;
- В. державницька, антидержавницька, дуалістична;
- С. державницька, патріархальна, анархічна;
- Д. громадівська, патріархальна, муніципального унітаризму;
- Е. правильної відповіді не має.

9. Хто є первинним суб'єктом місцевого самоврядування?

- А. територіальна громада;
- В. місцева рада;
- С. місцева державна адміністрація;
- Д. виконавчий комітет;
- Е. правильної відповіді не має.

10. Рішення органів місцевого самоврядування:

- А. є обов'язковими на відповідній території;
- В. є обов'язковими на всій території України;
- С. мають рекомендаційний характер;
- Д. вірно усе згадане;
- Е. правильної відповіді не має.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21 лютого 2014 р. № 742-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 11. Ст. 143.
3. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38. Ст. 502.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2013 р. № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
6. Про Державний Гімн України : Закон України від 6 березня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 24. Ст. 163.
7. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. № 987-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 25. Ст. 283.
8. Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991 р. № 1680-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 46. Ст. 617.
9. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
10. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 42. Ст. 212.
11. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 19. Ст. 134.
12. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. №280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
14. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15 липня 1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 38. Ст. 249.
15. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. №776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99.
16. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10 лютого 1998 р. №90/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 29. Ст. 191.

17. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.
18. Конституція Автономної Республіки Крим від 21 жовтня 1998 р., затверджена Законом України від 23 грудня 1998 р. № 350-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 5-6. Ст. 43.
19. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 р. № 401-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 11. Ст. 79.
20. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190.
21. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.
22. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365- III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 118.
23. Про імміграцію: Закон України від 7 червня 2001 р. № 2491-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 197.
24. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11 липня 2001 р. *Офіційний вісник України*. 2001. № 32. Ст. 1449.
25. Про приєднання України до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців: Закон України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 17.
26. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. № 93-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 40. Ст. 290.
27. Про закордонних українців: Закон України від 4 березня 2004 р. № 1582IV (зі змін. від 06.06.2012). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. Ст. 343.
28. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11 грудня 2003 р. *Офіційний вісник України*. 2004. № 1. Ст. 4.
29. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV. *Офіційний вісник України*. 2004. № 35. Ст. 2317.
30. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 р. № 1932-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 36. Ст. 448.
31. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
32. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
33. Про Державний реєстр виборців: Закон України від 22 лютого 2007 р. № 698-V. (зі змін.) *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 20. Ст. 282.

34. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (зі змін.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15; 16-17. Ст. 133.
35. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-17 (зі змін.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
36. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-V (зі змін.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.
37. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI. *Голос України*. 2011. 3 серпня. № 142.
38. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI. *Голос України*. 2011. 25 жовтня. № 199.
39. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572VI (зі змін.) *Голос України*. 2012. 18 квітня. № 70.
40. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794- VII (зі змін.) *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 52. Ст. 222.
41. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 26. Ст. 892.
42. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.
43. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 91.
44. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 р. № 192-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 18, № 19-20. Ст. 132.
45. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
46. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
47. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 36. Ст. 360.
48. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
49. Про Вищу раду правосуддя: Закон від 21 грудня 2016 р. № 1798VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 7-8. Ст. 50.
50. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

51. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 р. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19/>
52. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7 червня 2018 р. № 2447-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 24. Ст. 212.
53. Виборчий кодекс України: Закон від 19.12.2019396-IX URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
54. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021 р. № 1135-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>
55. Про національні меншини (спільноти) України: Закон України від 13.12.2022 № 2827-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>
56. Про медіа. : Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX URL: Про медіа | від 13.12.2022 № 2849-IX
57. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>
58. Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України та виконання прийнятих рішень: затверджено Указом Президента України № 215/2001 від 27 березня 2001 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 26. Ст. 1875.
59. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>
60. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. : резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
61. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
62. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. Генеральна Асамблея ООН. (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
63. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
64. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
65. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 26 листопада 1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text
66. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
67. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин від 18 грудня 1992 р.: резолюція 47/135 Генеральної Асамблеї ООН. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

995_318#Text